

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H

ASKOV HØJSKOLE
ÅRSSKRIFT
1995

UDGIVET AF
ASKOV LÆRLINGE

Askov Højskole

Oversigt over korte kurser i 1996:

Fortællingens veje	21/2 - 25/2
Kunstpsykologisk værksted	6/5 - 11/5
Nye vinkler på den 3. alder	6/5 - 12/5
Rejsekursus, Firenze	6/5 - 19/5
Tegne-malekursus	12/5 - 25/5
Kunst, litteratur, historie	13/5 - 19/5
Rundt om Askov på cykel	17/5 - 23/5
Skriveværksted	17/5 - 30/5
Etik og pædagogik	24/6 - 30/6
Ballade om Gud	27/6 - 30/6
På sporet af den tabte identitet	8/10 - 14/10
Kunst, litteratur, historie	20/10 - 26/10
Kunstpsykologisk værksted	3/11 - 9/11
Tegne- malekursus	3/11 - 16/11

Lange kurser:

Vinterskolen	3/1 - 23/4 1996
Sommerskolen	1/5 - 23/7 1996
Skriveværksted	28/10 - 15/12 1996
Vinterskolen	28/10 1996 - 24/4 1997
Film, TV og journalistik	28/10 1996 - 24/4 1997

5

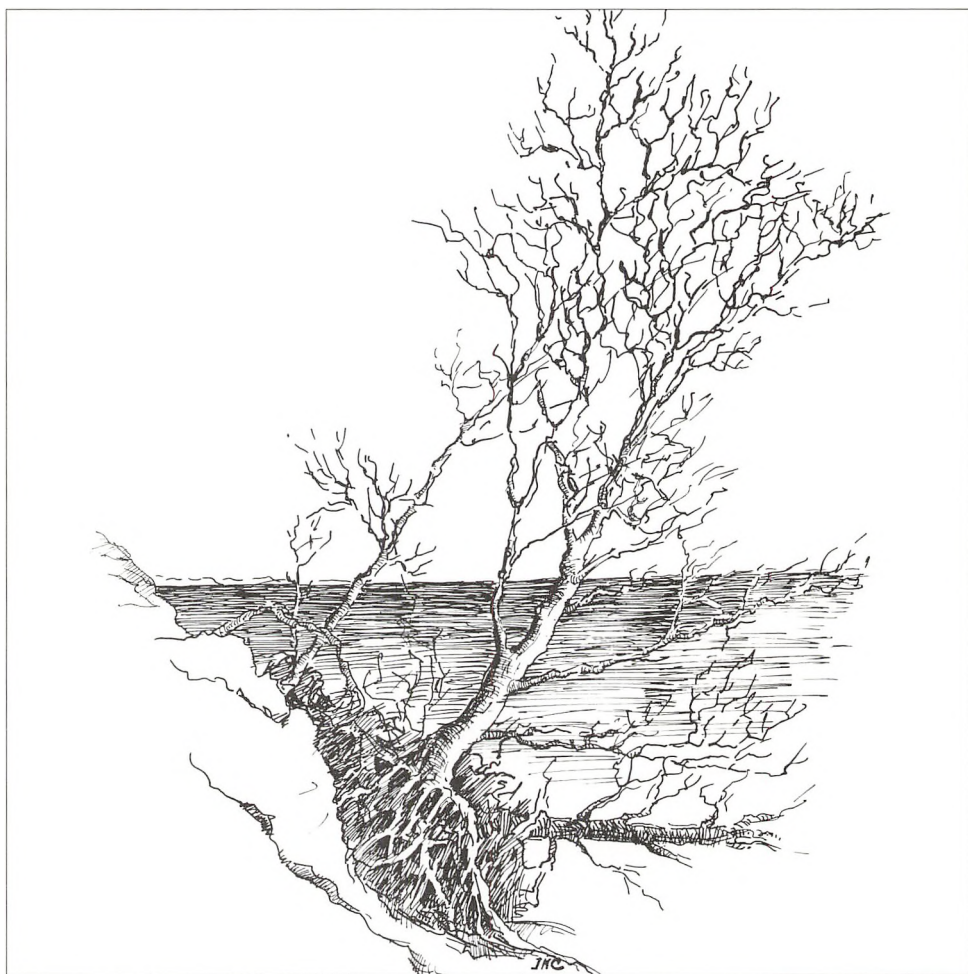
ASKOV HØJSKOLE
ÅRSSKRIFT
1995

UDGIVET AF
ASKOV LÆRLINGE

5. årgang Askov Lærlinges årsskrift
1. december 1995

Redaktion:
H. C. Hansen, Bolette Mohr Sillassen, Anne E. Standrup

Tryk:
ApS Centraltrykkeriet, 6600 Vejen

Tegning: Inger Marie la Cour.

Indholdsfortegnelse

10 s.e. trin., af Morten Kvist	4
Om undren, af Hans Henningsen	8
Der truer os i tiden, Kristian la Cour/Ole Wivel	23
Højskolens grafiske samling, af Karen Holst	25
En håndsrækning fra Ribe Amts Museumsråd	26
Året der gik, af Anne Kirstine Kvist	30
Askov Højskoles Bibliotek, af Kirsten Korup	33
Interview med Arne Ørum	34
Der var en tid, af Karen Hornelund	39
Sommermødet 1995, af Gitte Nielsen	43
Askov Lærlinge beretning 1995, af Marianne Poulsen	46
Generalforsamling 1995, af Uffe Tønning	49
Elevstøttefonden og fondens regnskab	51
Askov Lærlinges regnskab	53
Askov Højskoles regnskab	54
Medarbejdere på Askov Højskole og skolens styrelse	55
Elevlister	57
Sommer- og efterårsmøde 1996	64

10 s.e. trin. d. 20. august 1995 i Malt Kirke. Lukas 19,41-48.

Af Morten Kvist

I Danmark har vi i mange, mange år opereret med et begreb, som ganske vist lider under en smule vanrøgt for tiden, men dog ikke mere end at det kan bringes til ære og værdighed igen. Begrebet er frisind. Vi betragter os (lad os sige ved nærmere eftertanke) som frisindede mennesker og dermed menes noget ganske bestemt. Frisind er at give alle mennesker ret til at være præcis som de er. Ingen har brug for at blive lavet om, og selv de særeste mærkværdigheder har en plads, om ikke i vore hjerter, så dog iblandt os. Det drejer sig således om en fundamental og uopgivelig respekt for det enkelte menneske, som i sidste ende beror på udsagnet om syndernes forladelse. Men frisindet betyder tillige, at man *ikke* afstår fra at dømme om godt og ondt, rigtigt og forkert, at man med andre ord tillader sig at dømme og endda dømme hårdt. Den frisindede vil insistere på sin ret, ja sin pligt til at tale grimt om det grimme, dårligt om det dårlige og naturligvis godt om det gode. Imidlertid med den afgørende tilføjelse, at alle andre har nøjagtig den samme ret og pligt, selvom de altså tilfældigvis skulle stå for det dårlige eller forkerte. Frisind er således ikke det samme som, at alle meninger og holdninger er lige gode, pluralisme eller tolerance kaldes dette også.

Samtidig betragter vi os i Danmark som kristne mennesker - en del af os gør i det mindste. Det betyder i al enkelthed at lade sig noget sige af Jesu forkyndelse, også som vi får den at høre i dag. Det giver os en (evangelisk) vanskelighed. Vi hører jo netop om, at Jesus ikke optræder som en frisindet dansker, men som noget, der kunne ligne både en sentimental og fanatisk profet, der for enhver pris vil sætte sit eget igennem. Han levner tilsyneladende ikke plads for andre, de som er forskellige fra ham selv.

Han græder over Jerusalem. Han hævder, at den ikke kender sit eget bedste. Han dømmer byen. Så vidt så godt. Men han jager også de fredelige og nyttige købmænd ud af templet, som er Jerusalems betydningstunge centrum. At fordrive kræmmerne fra templet er at fraskrive disse mennesker ret til at være i begivenhedernes centrum, ja endda at afskære dem fra kontakt med det sted, hvorfra al mening udgår. Templet var jo ikke blot en storslået bygning, men netop en helligdom, hvor folket samlede sig om det højeste og vigtigste.

Hvad er da meningen? Hvorfor må kræmmerne ikke være der? Meningen er, at selv vores frisind er under dom. Det står hele tiden i fare for at blive noget andet, præcist dette, at alle holdninger kan være lige gode,

og denne fare skygger kræmmernes boder for. Faren genlyder i vores naturlige spørgsmål om, hvorfor i alverden kræmmerne dog ikke må være i templet, de er vel også mennesker, og deres arbejde er vel godt nok! Deres tilstedeværelse er imidlertid en udskridning. Udskridningen og dommen over den skal holde os fast på, at det sande frisind ikke skyldes os selv. Der svæver hele tiden denne dom over os, som netop skal holde sindet frit til noget andet end dets egne sandheder, i dette tilfælde kræmmernes egne sandheder. At holde sindet frit sker forunderligt nok alene derved, at "noget", en instans, et andet menneske, en begivenhed eller bedre - Gud - skaffer dette tilveje i os og iblandt os. Det som finder sted i et menneske, at sindet sættes fri - f.eks. til at se og høre, hvorved der skabes klarhed og en person tydeliggøres, sker i kraft af en magt udenfor mennesket. Dette forhold må aldrig sløres; dog faren for sløring er der bestandig.

Just dette har kræmmerne i bedste fald glemt. I normalt fald vil de slet ikke vide af, at noget kunne være galt. Ved massivt og hver dag at slå sig ned i templet spærres de for udsynet til Gud, som skaber og opretholder verden, som den der griber ind og gør alting godt. Det ved Jesus, og han ved, at hverken kræmmerne eller andre vil

høre om det. Derfor græder han over Jerusalem.

Ved at bemægtige sig templet med deres eget og fylde det med sig selv har disse mennesker ikke blot spærret et stykke af horisonten; de har gjort sig brede i den. De har - måske uden at ville det - bemægtiget sig Gud, og heraf bestemmes Jesu opgave i verden. Han skal til den bitre ende og for enhver pris gøre menneskene opmærksomme på, at således ødelægges vi verden og livet for hinanden. Vi bringer os på afstand af vores egen betydning, når vi insisterer og fylder verden ud med os selv, fortabelse hedder det med et religiøst udtryk. Vi forsøger som kræmmerne at binde Gud, for vi vil som dem fremfor alt have sikkerhed, ikke frihed og det frie sind, som gør livet besværligt.

Heraf kommer da netop den evangeliske besværlighed. For hvad skal vi ellers gøre, om ikke fylde verden ud med os selv? Har vi andre muligheder end at gøre os brede i horisonten, om ikke alle de andre, svindlerne, de griske, idioterne og de magtbegærlige skal gøre sig brede på vores bekostning?

I ligefrem forstand har vi ikke andre muligheder, men i religiøs forstand har vi. Vi har den mulighed at lade os noget sige, medens vi gør os brede, medens vi fylder verden med

alt, hvad vi har at gøre med, det vil sige lever vores almindelige liv. Vi har den mulighed at henvise til Gud, og alene ved at taget ordet Gud i anvendelse og give sig tid og ro til at høre det, vil en første besindelse have fundet sted. Om den virker, kan aldrig siges med sikkerhed, dog beder vi om det hver gang vi holder gudstjeneste. Men dermed stiller vi os samtidig til døms, overgiver os muligvis til den samme skæbne som kræmmerne ved helligdommen i Jerusalem, hvis det skulle være nødvendigt, for at frihed og det frie sind kan blive henvist til noget andet end vores egen anstængelse. Hvis vi skygger for udsynet, lukker ørerne for dommen, må vi finde os i at blive flyttet (måske endda brutalt).

Der skal ikke være tvivl om, at frisind er en kvalitet hos et menneske, og den bør agtes højt, selvom den ofte forveksles med tolerance. Der skal heller ikke være tvivl om, at denne kvalitet alene består som sådan så længe den så at sige peger væk fra sig selv og henviser til sit religiøse udspring. Det frie sind eksisterer, når det bliver skabt iblandt os - ellers ikke. Det frie sind er en religiøs dyd, som kun tilregnes den, der ikke skylder sig selv dette sind.

Prøven er nem at gøre. Vi forestiller os en mand (og at denne mand er os selv), der gør meget for flygtninge

og flygtningepolitik i Danmark. Han stemmer på partier, der gør meget for flygtninge og indvandrere, og selv gør han også en del. Men ligefrem at have med de fremmede at gøre i nærmere forstand ønsker manden ikke. Han er helst fri for at invitere dem indenfor i sit hjem, og når hjælpearbejdet skal gøres er han helst ude hos de danske familier med raslebøssen, for han bryder sig ikke om mere påtrængende kontakt. Der behøver ikke at være særlige grunde til det. Lad os antage at manden selv er ude af stand til at forklare, hvorfor det er sådan. Han er kendt som en generøs og filantropisk mand, der mener noget med sine handlinger, og som ofrer meget for en god sag. Men denne sag er altså *også*, at han i sit inderste bydes imod af indvandrere og flygtninge; af en af ham selv ubegribelig grund gribes han af og til af simpel, ja primitiv og utvetydig modvilje mod de fremmede, skønt han godt ved, det er urimeligt og derfor i anstændighedens navn forsøger at bekæmpe denne modvilje hos sig selv.

Vil denne mand kalde sig frisindet, og kan han tillade sig at gøre det, når han nu arbejder på det fremmedes tilstedeværelse? Jeg ved det ikke, og jeg skal heller ikke afgøre det. Alene Gud kan afgøre det. Men idet vi lader os noget sige af kristendommen, bringer vi den fordring videre til hinanden, så

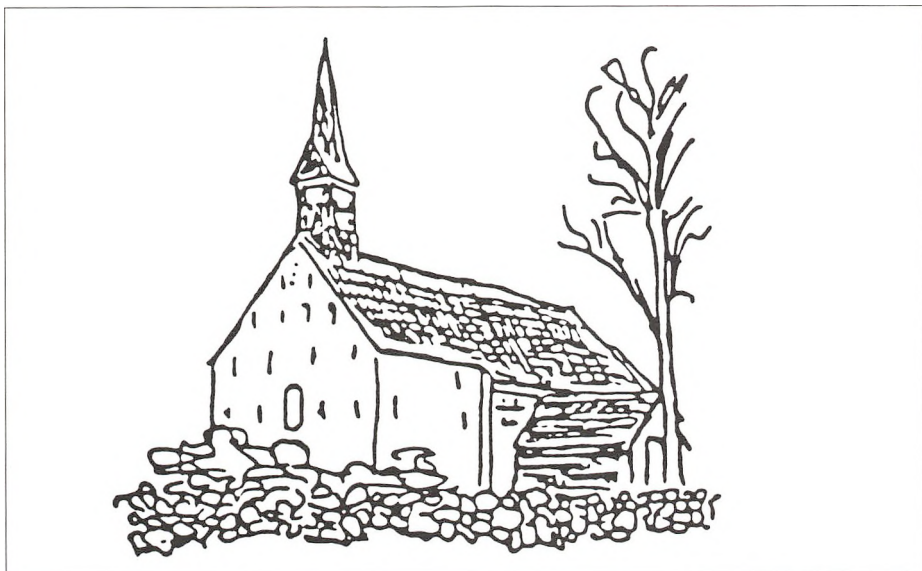
at vi skal gøre prøven på os selv. Føler vi som denne mand, eller har vi tilnærmelsesvist prøvet at have det som ham, må vi ydmygt pege væk fra os selv - mod stedet, hvorfra vi modtager det frie sinds gave. Og skulle der stå en kræmmer i vejen, eller skulle jeg selv stå i vejen for en kræmmer i samme ærinde, må der ske bevægelser små eller store - en hånd, der flyttes eller et samfund.

Disse bevægelser er livets gang, at vi flyttes og forandres og må gøre det, for ikke at stå i vejen hverken for os selv eller de andre. Sådan må det være, når vi skal lægge øre til kristendommens tale om dom og nåde og bede

om alt, hvad vi får, og hvad vi har at give - det frie sind.

Vi er her da for at tage imod, så vi kan give. Kierkegaard siger: *"Det vil sige, at enhver især, i stille inderlighed for Gud, skal ydmyge sig under hvad det dog vil sige i strengeste forstand at være en kristen: oprigtig for Gud at tilstå, hvo han er, at han dog værdigt må tage imod nåden som tilbydes enhver ufuldkommen, det er: enhver. Og så ikke videre. Så passe han forresten sit arbejde, glad ved det, elske sin hustru, glad ved hende, opdrage sine børn sig til glæde, elske sine medmennesker, glæde sig ved livet."*

Amen !

Om undren

Foredrag ved efterårs mødet 1995

Af Hans Henningsen

Vi har et andet ord, som tilsyneladende siger næsten det samme som "undren", nemlig "forbavselse". De to udtryk blandes undertiden sammen. Men der er brug for to ord, for der er to fænomener, som det er rigtigt at holde ude fra hinanden. Og sproget forsøger at gøre det, selv om adskillelsen ikke altid er helt klar.

At blive forbavset, er noget pludseligt. Der sker noget uventet, eller det man forventede sker ikke. Man trykker på knappen, men maskineriet vil ikke fungere, og det forbavser os. Eller man overraskes positivt over noget, f.eks. et eller andet teknisk fremskridt. Det er forbavsende. Eller man kan blive chokeret f.eks. over et menneskes adfærd. Det havde man ikke ventet, det forbavser mig.

At undres derimod er noget ganske andet. Her er der også noget, man ikke forstår, men ved forundringen venter man ikke nogen løsning. Og forundringen har ikke noget pludseligt eller chokerende ved sig. Forundringen begynder stille og stiger langsomt, hvis ikke noget griber forstyrrende ind. Der er en ro forbundet med forundringen. Man bliver ikke perpleks af forundring, som man kan blive det af forbavselse. Det man forundres over er ikke det usædvanlige,

men det der er så almindeligt og velkendt, at man er tilbøjelig til at overse det - som at noget overhovedet er til, at verden er til, at der findes mennesker, skrubbudser og valmuer og alt det andet. Altsammen er det i grunden uhyre mærkeligt, hvis man tænker over det, men på den anden side også for almindeligt til at man kan beskæftige sig med det til daglig.

Ganske vist bruger vi som sagt undertiden de to ord forbavselse og undren - eller forundring - lidt tilfældigt, i flæng. Når man siger: "det undrer mig, at den maskine ikke virker", så drejer det sig egentlig om forbavselse. Og når Knud Hansen citeres for følgende formulering: "Herren velsigne dig og forbavse dig", så er det vel mere noget i retning af forundring, der er tale om.

Men denne vaklen i dagligsproget på overfladen ændrer ikke ved det faktum, at der bagved er to helt forskellige fænomener, som det er vigtigt at holde ude fra hinanden. Lad os derfor her konsekvent kalde det ene undren og det andet forbavselse.

Og hvad skal vi så med det?

Jeg vil gerne i det følgende belyse fire ting:

1. Hvordan vor kultur i stigende grad er blevet en forbavselsens kultur,

mens forundringen er trængt til side.

2. Baggrunden for, at denne fortrængning har kunnet finde sted.

Den finder man efter min mening i den teknisk-videnskabelige udvikling, ikke i denne udvikling i sig selv, men i den påvirkning af tænkemåden, som har været en bivirkning af udviklingen. Derved er der skabt en stor afstand mellem videnskab og teknologi på den ene side og på den anden filosofien - som i disse år, hvor der sker et kulturelt opbrud, kommer ind igen som en reaktion mod ensidigheden.

3. Ikke bare afstanden til filosofien er blevet større, men også afstanden til barnets verden - og tilmed i "barnets århundrede", som nogen jo engang kaldte det sekel, som nu hastigt nærmer sig sin afslutning. Vi er kommet fjernere fra "skolen for livet" rent ud sagt. Så fjernt, at man selv i grundtvigske kredse ikke altid har været i stand til at fastholde, hvad dette udtryk egentlig betyder.

4. Hvad er da "skolen for livet"? Det hele skulle gerne munde ud i et svar på dette spørgsmål. Det er der måske ikke ét og kun ét svar på, men der er efter min opfattelse en nær sammenhæng mellem "skolen for livet" og fænomenet undren.

Det var i fire punkter dispositionen for det følgende, og vi vender os til punkt 1 om forbavsens kultur.

Når vi lukker op for TV-avisen, så venter vi, at den har noget at forbavse os med. Det er just også, hvad redaktionen bestræber sig på. Og det samme gælder alle aviser. Nyheder skal forbavse. "Det var, hvad vi har valgt at bringe i aften", siger speakeren. Og man kan roligt gå ud fra, at det fraserterede var mindre forbavsende - skønt måske ikke altid mindre vigtigt.

Også teknikken appellerer mere til forbavelse end undren og er storleverandør af sensationer. Man forbavses og imponeres over teknikkens opfindelser, men samtidig ved man, at det hver gang kun er et skridt på vejen til noget endnu mere forbavsende - og så fremdeles i en uendelighed.

Ingen har skildret dette træk ved teknikken mere præcist end Søren Kierkegaard: "Hvilken Opsigt vakte det ikke: at stetoscopere. Og nu vil det snart komme saavidt, at enhver Barbeer gjør det, saa han, naar han har taget Eens Skæg af spørger: ønsker De maaske ogsaa at blive stetoscoperet. Saa vil da En igjen opdage et Instrument til at høre Hjernen banke. Det vil vække uhyre Opsigt, indtil om

50 Aar enhver Barbeer kan gjøre det. Naar man da paa en Barbeerstue har faaet sit Haar klippet, sit Skjæg aftaget, og er stetoscoperet (thi det vil til den Tid være ganske almindeligt) saa spørger Barbeeren: ønsker De maaske ogsaa at jeg skal høre Deres Hjerne banke."

Nogle her husker endnu dengang mennesker var på Månen. Det var forbavsende, det mest forbavsende, menneskeheden endnu havde oplevet. Alle sad måbende af forbavselse foran fjernsynsskærmen hele kloden rundt for at opleve dette. Næste gang sad de der igen - fordi det første gang havde været så forbavsende. Men tredje gang var der igen mennesker på gaden, nu havde det hele allerede tabt nyhedens interesse, medmindre der da ville ske et eller andet uheld eller lignende, som igen kunne gøre sagen interessant.

Det skete som bekendt netop tredje gang - med Apollo 13. Et eller andet eksploderede, så ekspeditionen ikke kunne gennemføres. Men rumskibet måtte en tur rundt om Månen for at få fart til en tilbagevenden til Jorden.

Men redningsaktionen lykkedes. - Og så var der ikke mere noget ved det. Forbavselsen lever kun kort, nem-

lig indtil man finder ud af sammenhængen eller får løst problemet. Så hastigt videre til næste forbavselse.

Med forundringen er det anderledes. Her drejer det sig om problemer, der ikke sådan kan løses, og som derfor egentlig heller ikke er problemer, men noget helt andet, som det kan være svært at finde en betegnelse for. Forundringen kræver ingen løsning. Den standser ikke ved nogen grænse og forventer ikke noget resultat. Den er så fuldstændig diametralt modsat problemløsningen, som noget kan være.

Men teknikkens væsen er og bliver problemløsning. Teknikken er principielt resultatsøgende. Og det har smittet kraftigt af på videnskaben. Altså det, man i dag forstår ved videnskab eller forskning. Grundforskningen har derfor også fået det stadig vanskeligere modsat den formålsrettede forskning, som ikke begynder med erkendelsen, men tager udgangspunkt i problemerne og således umiddelbart kan forekomme mere relevant og værd at investere i.

Det har skabt en kløft mellem det moderne syn på videnskab og tidligere tiders opfattelse, ifølge hvilken videnskabelig erkendelse og filosofisk tænkning var nært beslægtede fænomener,

som i virkeligheden ikke kunne adskilles.

- Og dermed er vi allerede i gang med punkt 2.

Intet er mere karakteristisk for videnskaben i nyere og moderne tid end fortrængningen af filosofien. Ud med den, sagde man - som med religionen, hverken filosofi eller religion kommer jo ud af stedet, videnskaben kan erstatte dem begge. Det var den tankegang, der havde vind i sejlene helt fra oplysningstiden og langt op i dette århundrede, og som lå bag en lang række af fejludviklinger i vest som i øst.

En hel modsat tankegang møder vi hos Platon, som i dialogen Theaitet hævder, at drivkraften bag al viden er undren. Og dermed mener han ikke det, at man støder på et eller andet problem, som sætter erkendelsesprocessen igang, og heller ikke blot nysgerrighed i al almindelighed, men netop den dybe undren. Det er den, der ifølge Platon er beggrunden for al viden.

Og det er naturligvis også den holdning, der er baggrunden for den ofte citerede bemærkning af Sokrates om, at det eneste, han vidste, var at han ingenting vidste. Det betyder ik-

ke, at Sokrates var uvidende, men at han erkendte baggrunden for sin viden og dermed også begrænsningen af sin viden.

Men der er trods alt også i vor tid tænkere, som har delt dette syn på erkendelsen.

Et sted siger en af vort århundredes betydeligste filosoffer, Ludwig Wittgenstein, følgende: "Til grund for hele den moderne verdensanskuelse ligger der den illusion, at de såkaldte naturlove er forklaringer af naturfænomener." _ "Derfor standser man ved naturlovene som noget uantasteligt, ligesom man tidligere standsede ved Gud og skæbnen. Og begge har jo ret og uret. De gamle var for så vidt klarere, som de anerkendte en klar afslutning, medens det ved det nye system skal se ud, som om alt er forklaret."

Altså det betyder, at videnskaben ikke bare afslører, men også tilslører, måske lige så meget som den afslører. Man kan også her minde om et sted hos Løgstrup fra bogen Ophav og Omgivelse, hvor talen er om mytens forestillingsverden, som kan forekomme både grotesk og uvirkelig. Det skyldes, siger Løgstrup, at vi har svært ved at forestille os, hvad det vil sige at tænke uden videnskaber. Dengang -

før videnskaberne kom til - var der intet til at svække indtrykket af, hvor mærkeligt det hele er.

Wittgenstein havde sin baggrund i naturvidenskaberne og filosofisk var han udgået fra den retning, der normalt gik foran, når det drejede sig om at reducere filosofien og dyrke videnskaben i stedet. Men for Wittgenstein lå netop i det sidste epokens store fejltagelse. "... Selv om alle mulige videnskabelige problemer er løst", siger han et sted, "er vore livsproblemer slet ikke berørt". Og så føjes det til: "Ganske vist bliver der så ingen spørgsmål tilbage; og netop dette er svaret."

Bliver der så ingenting tilbage? Jo, det "uudsigelige", eller som Wittgenstein også siger "det mystiske". Og det har ganske meget med emnet her at gøre. Derom kan man f.eks. læse i Georg Henrik von Wrights "Myten om fremskridtet", der udkom på dansk sidste år. Von Wright var Wittgensteins nære ven og medarbejder - og senere efterfølger i Cambridge.

Kendt er denne Wittgenstein-formulering: "Det mystiske er ikke hvordan verden er, men at den er". Det mystiske står her for det samme som undren. Men det er måske alligevel ikke helt rigtigt, når det her antydes, at der ikke er noget forunderligt ved,

hvordan verden er. Videnskaben ser ganske vist sjældent det forunderlige heri, for den vil kun beskæftige sig med det forklarlige, med *hvordan* verden er, og *hvordan* alting fungerer, ikke *at* verden er, *at* tingene er. Men at der er mennesker til og elefanter og skrubtudser og valmuer og alt andet, er jo sådan set lige så forunderligt, som at verden er til som sådan. Det er helhederne, der er det forunderlige.

Ejendommeligt er det, at endog tænkere i nyere tid, som man mindst af alle ville vente det af, har udtalt sig om betydningen og uundværligheden af den dimension, som kan betegnes med ord som "univers" og "undren". Det gælder f.eks. to så forskellige skikkelser som Nietzsche og Bertrand Russell.

Nietzsche skriver: "Af mangel på ro løber vor civilisation ind i et nyt barbari. På intet tidspunkt har de aktive, dvs. de hvileløse, været regnet for mere. En kraftig styrkelse af det beskuende element hører derfor til de nødvendige rettelser, som må foretages ved menneskenes karakter."

Og Bertrand Russell: "At have for vane at finde glæde ved tænkning snarere end ved handling beskytter mod stupiditet og magt dyrkelse. Det er et middel til at bevare fatningen, når

noget indtræffer, og sindets fred trods bekymringer. Det er kun i kraft af vinduerne ud til et større og mindre uligevægtigt kosmos, at de mere tragiske elementer i livet bliver til at bære." - Og dette skal altså ses på baggrund af, at Russell ikke var nogen metafysisk tænkner. Han ser ikke kosmos, universet, som udtryk for nogen orden eller meningsfuldhed.

Var det ikke bedre og mere ansvarligt i stedet at satse alt på samfundet, netop "gøre noget", og ikke henfalde til uproduktiv undren eller unyttige interesser? En sådan indvending rammer mindst af alle Russell, som var aktivist og mere end de fleste filosoffer livet igennem et handlingens menneske.

Men han mente ganske som en anden af dette århundredes filosoffer af empiristisk observans, Karl Popper, at et samfund, der lukker sig til om sig selv i dyrkelse af hensigtsmæssigheden, vil ende i moralsk forarmelse og i sidste instans som et rent magtsamfund.

Undren har altså noget med frihed og frisind at gøre. I forundringen er der befrielse. Forundringen befrier os ikke fra at gøre os tanker om tilværelsen, den fritager os ikke for at udforske verden og at organisere samfundet

med alt, hvad dertil hører. Tværtimod, den inspirerer måske snarere til det. Men fremfor alt den forbyder, at vi gør vore sandheder til absolutte sandheder og vore løsninger til patentløsninger. Bevidstheden om, at det vi kan forklare, skal ses i en større sammenhæng, som ikke kan forklares, bidrager til at forhindre mennesker i at blive fanatikere og ideologer.

Er undren i virkeligheden en slags religiøs følelse? Nej, ikke uden videre. Undren er noget mere basalt, et almenmenneskeligt fænomen, som er fælles for filosofi og religion. Fænomenet undren kan imidlertid tydes religiøst. Hvad man dog ikke behøver at gøre. De netop nævnte eksempler viser det.

Men der findes mange former religion, hvor dette element savnes, ganske som tilfældet er i ideologien. Religiøs fundamentalisme og dogmatisme og politisk fundamentalisme er i virkeligheden to alen ud af et stykke.

Der er noget ved fænomenet undren, som kan minde om Løgstrups "suveræne livsyttringer", tillid, kærlighed, talens åbenhed m.m., fænomener, som alle mennesker kender til. Disse følelser er heller ikke i sig selv religiøse, men kan tydes religiøst, og det gør Løgstrup. Også undren er

måske i virkeligheden en suveræn livsyttring. Og undren kan ligeledes tydes religiøst, hvad Løgstrup også gør.

Fænomenet undren spiller en ganske stor rolle i nogle tidligere Løgstrup-tekster, som netop er udgivet, nemlig udvalgte prædikener fra hans tid som sognepræst i Sandager-Holevad på Vestfyn. Vi er her tilbage o. 1937.

Nogle af disse prædikener rummer indgående filosofiske analyser af bl.a. undren og forholdet mellem undren og forbavelse, altså overvejelser, som i sig selv ikke kommer af forkyndelsen, men har karakter af almen livsoplysning, ganske i overensstemmelse med Grundtvigs "menneske først".

Vort liv er så grænseløst forunderligt, at det er som om vi kun kan holde dets forunderlighed ud ved at glemme den, hedder det her. Og Løgstrup fortsætter: "Hvis vi kunne opleve det forunderlige i det, at vi kan se - og at vi kan se farver og former! Hvis vi virkelig kunne opleve - og det vil sige modtage farver og linier i et landskab eller i et kirkerum, så ville vi seende kun være seende dvs. kun modtagende - og i modtagelsen glemme os selv fordi skønhed i farver og form, og det forunderlige i, at vi er i stand til at se, dvs. at modtage den

skønhed ville blive en oplevelse, der ligesom ville rende os over ende, så vi bare så og så; vi måtte glemme os selv over oplevelsen i modtagelsen."

Det er tydeligt, at der går en lige linie herfra til Løgstrups senere tale om livsyttringerne og læren om sanningen, som først udfoldes helt i slutningen af 1970'erne, og til Løgstrups kunstfilosofi.

I al kunst lever forundringen. Og derfor står kunstens væsen i modsætning til modernitetens tænke måde, som Løgstrup et sted karakteriserer med vendingen at være "forstokket i forbavelse."

Og så til punkt 3: barnets verden.

I og med at den kultur vi lever i mere og mere er blevet en forbavelsens kultur, er der skabt en større og større afstand ikke alene til filosofiens tænke måde, men også til barnets verden.

Og her tænker måske nogen, nu skal vi have en omgang romantisering af barndommen. Det er imidlertid ikke tilfældet. Men vi nærmer os et emneområde, som gang på gang har af født lidenskabelige diskussioner. Helt siden Rousseau har man i den pædagogiske debat diskuteret, om barnet var godt af naturen, en diskussion, der

som regel har været unuanceret og næsten altid begrænset til det moralske.

Man henviser gerne til, at børn både er egocentriske og superegoister. Derfor skal de socialiseres, hvis der skal blive rigtige mennesker af dem og ansvarsbevidste borgere. Det skal de givetvis. Men det kan jo godt være, at der, selv om børn skal opdrages og gennemgå en socialiseringsproces og er alt andet end små engle, alligevel er nogle evner, som barnet i særlig grad besidder, og som der ikke alene må tages hensyn til, men også værnes om, hvis disse evner ikke helt skal gå tabt til skade både for individerne selv og samfundet.

Der er ikke rigtig nogen debat om dette i Danmark, modsat Norge, hvor "modet til at være barnlig" forsvares energisk af musikprofessoren Jon Roar Bjørkvold, som bl.a. har skrevet bogen "Fra Akropolis til Hollywood". Det er ikke bare livsanskuelsesfagene, men også de musisk-æstetiske, der er truet i dag.

Det værste for et moderne menneske er, hvis der ikke sker noget nyt. Men det er ikke ubetinget det værste set fra børns synsvinkel. Det kan være slemt nok, hvis der ikke sker noget. Men det behøver ikke at være noget

nyt, der sker. Tværtimod, at historien allerede har været fortalt 50 gange, er ikke noget argument. Den bliver bedre for hver gang, og der er nærmest ingen grænser for, hvor mange gange et barn kan plage for at få den samme historie igen og igen. For forældrene kan det være uudholdeligt. - Men nu er da heldigvis både båndoptager og video opfundet, og børnene lærer at betjene sig selv.

Den stadige gentagelse af det samme generer ikke børn, tværtimod. De er på en måde indstillet på det rituelle, på en fast rytme i tingene. Men dette træk ved barnets virkelighedsopfattelse irriterer den voksne grænsløst. Der er i forbavsensens kultur ikke megen plads til gentagelse eller forundring.

Om fænomenet undren i barndommen handler et værk af den amerikanske pædagog og psykolog Edith Cobb. Bogens ærinde er at demonstrere, hvordan mennesket netop i kraft af undren er forbundet med universet. Hun kalder bogen "The Ecology of Imagination in Childhood".

Undren er ifølge Edith Cobb en medfødt egenskab hos mennesket, ja det er i virkeligheden evnen til undren, der er menneskets særkende, ikke tænkningen, som det ofte siges.

Intelligent adfærd finder man også hos andre arter, men undren kun hos mennesket, og først og fremmest hos barnet. Undren er en kosmisk følelse der viser sig længe før individet er i stand til at gøre sig nogen tanker om verden. Undren er noget spontant, fælles for alle kulturer. Men også noget skrøbeligt.

Edith Cobb bygger sin opfattelse på empiriske iagttagelser, af bl.a. børns leg. Legen har man været tilbøjelig til at opfatte som et gruppefænomen, en slags spil. Men barnets leg er ikke "ren leg". Det leger f.eks., at det er en hund, en hest eller alt muligt andet. Og netop det adskiller ifølge Edith Cobb på afgørende måde menneskenes leg fra dyrenes: Barnet leger, at det er det andet. Det er siger hun: "learning by becoming", i modsætning til, hvad ellers alle pædagoger i hele dette århundrede har været opflasket med, nemlig at den eneste måde at lære på er "learning by doing".

Dette er jo stadig god latin i den danske skoleverden, hvis toneangivende pædagoger som det centrale mål for opdragelsen angiver noget, der betegnes som "handlingskompetence". De foretrukne metoder til erhvervelse af denne er problemorienteret

undervisning og projektarbejde. Ja, disse metoder anbefales direkte med en henvisning til, at sådan arbejder jo videnskaben. Man opstiller problemer og udformer hypoteser, som man derefter prøver at få sandsynliggjort eller afkræftet. Altsammen kan det være meget godt, blot man er klar over, at enhver metode har sin begrænsning. Og en bred vifte af metoder kan det være praktisk at kunne bringe i anvendelse gennem et ti-årigt skoleforløb. Galt bliver det først, når man henfalder til metodeideologi, og dyrker en bestemt metode - for tiden projektarbejde - som om denne metode var en guddommelig åbenbaring i sig selv.

At lade videnskaben være normgivende for børns undervisning har vi et godt dansk ord for, skabt af Grundtvig, nemlig "drengvidenskabelighed", dvs. at belemre børn med en tankegang, som ikke svarer til deres egen virkelighedsopfattelse og tænkemåde. Drengvidenskabeligheden m/k fejrer triumfer i den aktuelle danske skolepolitik og opdragelsestænkning.

Der er andet, der er vigtigt i livet end problemorientering og handlingskompetence, ikke bare i barnets verden, men også i de voksnes. "At have for vane at finde glæde ved tænkning

snarere end ved handling beskytter mod stupiditet og magtdyrkelse", sagde jo Bertrand Russell. Barnet kender denne glæde. Hvorfor da systematisk bekæmpe den? Hele samfundet trænger til den.

Det kan være slemt nok, hvis danske børn står tilbage for andre, hvad angår læsning og stavning. Man kender årsagen, og disse mangler kan der rettes op på. Værre er det, hvis skolen så at sige systematisk modarbejder forundringen. Den skade er langt mere uoprettelig, især hvis de instanser, der bestemmer over skolen, end ikke ved, hvad de gør.

Der er hos børn en ubevidst følelse af forbundetheden med universet, hævder Edith Cobb. Men denne følelse er skrøbelig. Den kan let gå tabt i foretagsomhedens verden, som barnet vokser op i - og ind i, især hvis der i opdragelsen ikke er nogen modvægt mod samfundets og epokens ensidighed.

Men hvor skal denne modvægt komme fra? Man får trøste sig med - det var vist P. G. Lindhardt, der engang sagde det nogenlunde sådan - at danske lærere normalt har været bedre, end loven foreskriver.

Edith Cobb mener også at kunne vise, at menneskets intellektuelle og

kreative udvikling er fundamentalt afhængig af, at barndommens evne til forundring opretholdes, dvs. at den har været stærk nok til at sætte sig igennem også i voksenalderen. Hun har samlet et omfattende materiale til belysning af dette, i form af et helt bibliotek af selvbiografier fra alverdens lande. - Samlingen findes på Columbia-universitetet. - Og her finder hun, at et fællestræk ved alle erindringer skrevet af personer, der som voksne har udmærket sig som forfattere, tænkere, videnskabsmænd, eller som på anden måde har bidraget kreativt til menneskeheden kulturelle og åndelige udvikling, er en stærk oplevelse i barndommen af undren og fornemmelse af samhørighed med naturen og universet.

Det er svært at gengive fremstillingen i denne bog på dansk, da der indgår en række citater fra engelsksproget litteratur, ikke mindst poesi, hvilket formentlig også vil gøre det vanskeligt at oversætte bogen til dansk. Men et hovedbudskab i bogen er, at det er forundringen mere end foretagsomheden, der holder mennesket åndeligt i live. - Og det er jo nogenlunde det stik modsatte af, hvad der i lange tider blandt pædagoger har været et uanfægteligt dogme.

Og nu det 4. og sidste punkt: skolen for livet.

For tre år siden udkom den nu efterhånden berømte og meget læste bog "Sofies Verden", skrevet af den norske forfatter og højskolelærer Jostein Gaarder. Denne bog er nu oversat til utallige sprog og læses af millioner af mennesker over hele Europa. Hvorfor? Fordi den rammer lige ind i et tomrum, skabt af en epoke præget ensidigt af foretagsomhedens mentalitet.

Forfatteren kalder selv bogen en "roman om filosofiens historie". Som roman ligner den Jostein Gaarders andre bøger, hvor man også finder det kinesiske æskesystem, der mystificerer handlingen, så læseren fastholdes af simpel nysgerrighed efter at finde gådens løsning. Men bogen vil mere end blot at fortælle en spændende historie, og mere end bare at give en elementær indføring i filosofiens historie. Hele den moderne filosofi mangler iøvrigt stort set. Men det gør ikke noget, for bogens ærinde er dybest set at pege på fænomenet undren.

Det hele starter med, at Sofie modtager to mystiske breve. I det ene står der: "Hvem er du?" Og i det andet: "Hvor kommer verden fra?" Og det sætter noget i gang hos det 14-

årige pigebarn. "Synes du ikke, det er mærkeligt at leve?" spørger hun sin mor. "En gang imellem", svarer moderen. "Jeg mener - synes du ikke det er mærkeligt, at der i det hele taget findes en verden?" "Nej, Sofie, sådan må du ikke snakke!", siger moderen.

Og efter at have sat kartofler over trænger hun ind på Sofie: "Der er noget jeg må tale med dig om . . ." "Du er vel ikke blevet rodet ind i noget med stoffer . . .?"

Det var altså rigtigt, hvad Sofie havde tænkt, at de voksne tager alting for givet. De har lullet sig ind i hverdagslivets tornerosesøvn og synes, det er mærkeligt og forstyrrende, når nogen begynder at stille "unormale" spørgsmål.

Og dog har alle mennesker engang stillet disse spørgsmål. Men efterhånden som vi vokser op, synes denne evne at aftage. Det er ikke alene tyngdeloven og deslige, vi vænner os til, men vi vænner os lynhurtigt til verden som sådan. Kun filosofierne er en hæderlig undtagelse. Det er mennesker, som på en måde aldrig er blevet helt "voksne". Og de forsøger at genoplive evnen til forundring også hos andre. Hvis de vel at mærke er rigtige filosoffer og ikke bare fagfolk. Et sted inden i os allesammen er der nemlig

"noget", der siger, at livet er en stor gåde. Det var noget vi engang oplevede, at det var, længe inden vi lærte at tænke det".

I skolen havde Sofie svært ved at koncentrere sig, efter at hun var blevet optaget af filosofien. Hun syntes, at lærerne hele tiden snakkede om ligegyldige ting og aldrig om det væsentlige. Skolen værnede ikke om forundringen og stimulerede ikke eleverne til at leve "et vågent liv". Med andre ord, skolen lignede for meget samfundet med dets trang til rationalisering og problemløsning.

Jostein Gaarder citerer på et afgørende sted i bogen Grundtvigs "Hvad solskin er for det sorte muld, er sand oplysning for muldets frænde". Det er tydeligt, at der her forudsættes en parallel mellem "sand oplysning" og dette at bevare evnen til at undres. Stedet skal ses i en pædagogisk sammenhæng. Det afsløres her, at hele bogen er en faders bestræbelse på at meddele sand oplysning, livsoplysning, til sin datter.

Og hvad det gælder om i sand oplysning er netop, at evnen til at undres ikke tabes, men tværtimod bevares. Det første og altafgørende bud for enhver pædagog påbyder: ikke at volde skade. Der er noget, børn

ikke skal lære, men som de voksne snarere skal lære af børn. Og det kan være noget af det vanskeligste for en pædagog at acceptere, endsige at indbygge i sin pædagogik.

Noget karakteristisk for Grundtvig var, at han i særlig grad havde blik for at opdragelse ikke bare bør gå ud på at bibringe barnet noget, kundskaber og dannelse, men også at værne om noget, og måske først og fremmest det. Modsat f.eks. Erasmus af Rotterdam, der kunne formulere sig på denne måde: "At være menneske er ikke noget, man fødes til, det er en frugt af dannelse".

Dette er den diametralt modsatte opfattelse. Naturligvis indgår der i enhver opdragelse elementer af formning, "dannelse" i snæver forstand. Men livsoplysningen kommer i første række, mente Grundtvig, og han havde ikke meget tiltro til skolen i så henseende.

Alle kender sangen "Et jævnt og muntert virksomt liv på jord". Nogle bryder sig ikke om den - det kan nu også blive for jævnt. Men de tre vers i Højskolesangbogen er taget ud af en længere sammenhæng, et langt digt, som Grundtvig skrev til sine to drenge konfirmation, og som absolut ikke er hverken jævnt eller kedeligt.

I 1872 lavede Ernst Trier, Vallekilde det uddrag, som nu udgør sangen. Det vil sige, han havde vanskeligheder med det tredje vers, så han tog ind til Grundtvig i København og bad ham lave fire linier til som afslutning på sidste vers. Hvad Grundtvig omgående gjorde:

*Om kort, om langt blev løbebanen spændt,
den er til folkegavn, den er til grøde;
som godt begyndt er dagen godt fuldendt,
og lige liflig er dens aftenrøde.*

Men der står ganske andre ting i dette digt, f.eks. disse linier:

*Jeg ser med Gru i Døgnets Skolefart
Til Gravens Mulm et Væddeløb med Døden;
Jeg seer med Vemod paa de Gutter smaa,
Hvis Kinder gløde og hvis Øine tindre,
Thi ogsaa de skal brat i Skole gaae.
Og immer, mens de voxe, blive mindre.*

Men altså, der synes at være en uforligelig modsætning mellem de to syn, som repræsenteres af henholdsvis Erasmus og Grundtvig. Der er i hvert fald en spænding mellem dannelse og livsoplysning. Og bevidstheden om denne spænding er noget særpræget for dansk opdragelsestradition, ikke alene traditionen i de frie skoler, men i vidt omfang også for det skolesyn, der har båret den offentlige skole.

Det er efter min mening så vigtigt som nogensinde at pege på fænome-

net undren som modvægt mod den stadig rådende og i visse sammenhænge stadig tiltagende ensidighed i kulturen - og i skolen. Det har været et af formålene med dette foredrag.

Det var Grundtvig, der prægede udtrykket "skolen for livet". Men ofte har man haft meget besvær med at forklare, hvad meningen med det egentlig var. Man har hørt de ejendommeligste forklaringer: skolen for livet er en skole uden eksamen, skolen for livet er en skole, hvor eleverne selv bestemmer, hvad de vil lære, eller skolen for livet er en skole, hvor man værdsætter håndens arbejde og eleverne selv vasker op og gør rent. Ja, der er nærmest ikke grænser for opfindsomheden, når det gælder om at udlægge, hvad "skolen for livet" mon kan være for noget. Resultatet er da også, at udtrykket bruges og misbruges til næsten hvad som helst.

Jeg tror, man kommer sagen nærmest, hvis man siger, at skolen for livet er en skole, som bestræber sig på at værne om barnets evne til at undres. Det er det samme, som når Grundtvig taler om at "holde mennesket i live". Det er det universale aspekt, der konstituerer skolen for livet.

Noget andet er, at Grundtvig tænker mere historisk end de fleste andre

forfattere, som har været nævnt i det foregående. Hans univers er historisk, og det forunderlige er hos Grundtvig først og fremmest - for ikke at sige udelukkende - menneskehedens historiske levnedsløb.

Vil man søge dybere ned i Grundtvigs syn på dette, bør man ikke udelukkende orientere sig ud fra 1830'ernes højskoleskrifter, hvoraf ét jo ligefrem har udtrykket "skolen for livet" i titlen, men det lønner sig også at inddrage andre dele af forfatterskabet, først og fremmest artikler fra tidskriftet Danne-Virke, som Grundtvig udgav i årene 1816-19.

Hele historien er som et stort skoleår, hedder det her, hvorigennem det kunstværk, som verden og mennesket er, skal lære at forstå sig selv. Altså hvad det gælder om, er at se sig selv som en del af det guddommelige eksperiment, som menneskelivet er, og opleve sig som delagtig i hele menneskeslægtens forunderlige levnedsløb.

Det vil sige, fortsætter Grundtvig, at under en omhyggelig opdragelse skal hele historien blive genstand for den enkeltes erfaring. En opdragelse under dette perspektiv betegner han som "den sande menneskekunst".

Et sted fortæller Jakob Knudsen om historieundervisningen, som han

oplevede den i gymnasiet. Den efterlod det indtryk, at alt i verden kun er en samling dumme løjer og tilfældigheder. Det hele var som en spøgelsesverden. Hjemme derimod var historien blevet fortalt, så den blev en del af ens liv. - Dvs. med et universelt perspektiv, så den enkelte ser sit eget liv i sammenhæng med det forunderlige eksperiment, som udgøres af hele menneskeslægtens levnedsløb.

Det er dette perspektiv og aldrig blot en metode, der skaber skolen for livet. Når friskolen i sin tid forfægtede mundtligheden som alternativ til bogligheden, var det netop ikke først og fremmest et spørgsmål om fortællingen blot som metode, men om et indhold, som det dengang rådende dannelsessyn spærrede for adgangen til, nemlig mennesketilværelsen i dens universalhistoriske skikkelse, hele menneskelivet.

Hvert eneste fag er dybest set en spændende fortælling om det forunderlige menneskeliv. Og ethvert menneske har mulighed for at opleve sig selv som en del af denne sammenhæng. Det kan ske - og bør ske - i alle fag. Det var også under denne synsvinkel, la Cour skrev bogen Historisk Matematik og siden sammen med Jacob Appel en Historisk Fysik.

Der er frem for alt to grundlæggende træk, som man kan sige karakteriserer de frie skolers pædagogik, om man tør bruge det udtryk. Det ene er, at livet går forud for skolen, dvs. at undervisningen skal svare til elevens eget erfaringsgrundlag og egne spørgsmål til tilværelsen. Det andet er det universelle perspektiv, som understreges så stærkt af Grundtvig det ovenfor nævnte sted fra Dannevirke, og som givetvis også har gjort forskellen i det eksempel, Jakob Knudsen anfører. Ingen steder må dette perspektiv mangle i en skole, der vil kaldes en skole for livet.

Og det universelle perspektiv, hvad enten det omfatter natur eller historie eller begge dele, konstitueres af evnen til undren.

På en måde har jeg her forsøgt noget, som man strengt taget ikke rigtig kan. For som Wittgenstein siger: "Det hvorom man ikke kan tale, om det bør man tie". - Det kunne han heller ikke selv. - Men det er nok rigtigt, hvad han også mente, at det forunderlige, det viser sig. Meget kan siges, men noget af det, der var vigtigst at få sagt eller talt om, kan vanskeligt siges, det viser sig.

Måske kan man dog på indirekte vis bane vejen for det, f.eks. ved at

skelne mellem undren og forbavselse, og vise hvor forbavselsen fører hen. Det kan være nødvendigt, fordi vi lever i en kultur, der er "forstokket i forbavselse".

Og dog. - Hvis man ville sige: "var" forstokket, ville det være forkert. Helt forkert, hvad samfundet, systemet angår. Drejer det sig derimod om enkeltmenneskene, uden for den samfundsklasse, man nu også her til lands er begyndt at kalde "eliten", så ser det anderledes ud. Og det samme er mig bekendt tilfældet også i andre lande.

Øjensynligt er det i nogle henseender blevet et problem, at Berlinmuren m.m. forsvandt og dermed den sikre verdensorden. Men lad systemernes folk begræde det. Det tiår, vi nu står midt i, kan alligevel vise sig at blive højdepunktet i dette århundrede, både folkeligt og politisk. - Der skal jo heller ikke så meget til, hvis man sammenligner.

En kendsgerning er det i hvert fald, at skolen for livet spørges der i dag efter over hele kloden.

Der er i høj grad også noget positivt at sige om tidsånden her henimod århundredets afslutning. Somme tider kan man få en fornemmelse af, at "fin de siècle" - stemningen er altdominerende.

Det er kun på overfladen.

Der truer os i tiden

Der truer os i tiden

musik: Kristian la Cour, 1995

1 Dm A/C# Am/C Gm/B $\flat$ B $\flat$ A
Der tru - er os i ti - den en ond u - syn - lig magt: vor

6 Gm9 B $\flat$ /F Asus/F Gm/E Asus A B $\flat$ maj7
e - gen sik - re vi - den, som spræng - te med for - agt den skæn - ke - de na -

11 Gm7 /F Gm/E Asus A Dm $^{-3}$ /B $\flat$ /B /C Dm $^{-3}$
tur og ned - skrev A - dams bil - led til skyg - gen på en mur.

- 1 Der truer os i tiden
en ond usynlig magt:
vor egen sikre viden,
som sprængte med foragt
den skænkede natur
og nedskrev Adams billed
til skyggen på en mur.
- 2 Før sang man roligt salmer
i fattet tro på Gud.
Men gammel enfold falmer
som løv og slettes ud
i denne jævndøgnstid,
hvor hjerterne er delte
og med sig selv i strid.
- 3 En frygt på vore øjne
er lagt som ild og is.
Afmægtige og nøgne
vi ser alt livs forlis:
vor jord forladt af sol,
de stærke bjerge smuldret
fra nedbrudt pol til pol.
- 4 Og dog er vi i live.
Forpint samvittighed
vil troligt hos os blive
og nægte os vor fred.
Vort hjerte banker tungt
og søger i sin feber
mod håbets vendepunkt.
- 5 I ordet overvintrer
den sandhed, vi forlod,
og ingen magt kan hindre
den i at fæste rod
selv i en fattig jord,
hvor frøet som et under
og skjult for alle gror.
- 6 I ordet skabtes verden
som kloderne i lys.
I ordet skal vor færden
fra dag til dag fornys,
så vi alligevel
får ærligt mod til sammen
at vedgå arv og gæld.
- 7 En Adam i os alle
hver stormfuld jævndøgnstid
kan høre nogen kalde
langmodig, trofast, blid:
Mit barn, mit barn, giv agt -
alt er igen uprøvet
i dine hænder lagt.

*Tekst: Ole Wivel, til Båring
Højskoles indvielse 22.11.59*

Fra Højskolens Grafiske Samling.

En håndsrækning fra Ribe Amts Museumsråd

*Udstilling af Hans Nicolai Hansens kunst på Vejen Kunstmuseum i 1996
og registrering af Anders Madsens grafiske samling.*

Af Karen Holst

Det er med fornøjelse, at jeg efterkommer opfordringen til at fortælle den sidste nyhed om Anders Madsens grafiske samling på Askov Højskoles Bibliotek. Der er sket det glædelige, at Ribe Amts Museumsråd har bevilget 9.000 kr. til registrering af samlingen - en meget velkommen og opmuntrende håndsrækning. Registeringen er i gang, og 175 blade er blevet registreret med kunstnernavn, billedtitel og mål, så afslutningen er i sigte.

Samlingen er alt i alt tilstrækkelig omfattende til, at man kan danne sig et realistisk billede af grafikens verden på en tid, da danskerne for alvor fik appetit på den grafiske kunst. I sidste del af forrige århundrede voksede antallet af grafikere i takt med at flere og flere mennesker begyndte at interessere sig for en grafik, hvis motiver da også viser alt hvad hjertet kan begære. Landskabsbilleder, der kan få hjertet i det romantiske bryst til at bæve, og som er egnede til at styrke den nationale selvtillid. Mere prosaiske billeder af byer, torve og kirker, som skærper den topografiske bevidsthed og taler til hjemstavnsfølelsen, samt billeder af mennesker fra alle samfundslag og i alle aldre, set i alle tænkelige situationer og i færd med at udføre alle mulige gøremål. Det kan

godt føles som noget af en udfordring for en moderne besker, hvis man skal have noget ud af disse billeder. Det kræver, at man råder over både indlevelsevne, situationsfornemmelse og god tid. Foruden de omtalte billeder forekommer der også symbolske billeder og motiver fra eventyr, litteratur og historie.

Samlingen omfatter rigtig mange blade af de utallige energiske og håndværksmæssigt meget habile kunstnere, som repræsenterer bredden, men samtidig er der også en del blade, som viser højdepunkterne i den grafiske kunst. I tredje nummer af Dansk Udsyn her i 1995 viser vi tre billeder af Niels Skovgård, som er noget af det mest fornemme man kan komme i nærheden af indenfor dansk grafik omkring 1900.

Grafikken er en folkelig kunstart. Man kan nå ud til et stort publikum uden at gå på akkord med kvaliteten, da hvert motiv kan trykkes i flere hundrede eksemplarer før metalpladen, som motivet indraderes i, begynder at blive slidt. Derfor er det også naturligt, at en af landets folkehøjskoler huser en samling, hvor denne folkelige billedform kommer til sin ret.

En del af bladene er trykt på professionelle grafiske værksteder og for-

synet med værkstedets navn. En gruppe er trykt af kunstneren selv på eget værksted. Herunder kan det nævnes, at der også findes ganske få "prøve-tryk", d.v.s. tryk, der er udført som et led i den grafiske proces.

BEVILLINGEN

Men hvordan er det gået til, at vi har fået denne bevilling, vil nogle nok spørge. Jo! På et tidspunkt blev jeg ringet op af museumsinspektør Therese Nielsen fra Vejen Kunstmuseum, som fortalte mig, at hun netop stod og havde modtaget en række grafiske blade af Hans Nicolai Hansen - en gave fra kunstnerens efterkommere - og samtidig var blevet gjort opmærksom på artiklen om Anders Madsens samling i Askov Højskoles årsskrift (udgivet af Askov Lærlinge 1993), hvor Hans Nicolai Hansen er en af de kunstnere, som fremhæves. Vi traf derefter aftale om at mødes på højskolens bibliotek, så jeg kunne vise vore billeder frem. Vi har rigtig mange billeder af Hans Nicolai Hansen, og vores gæst fandt derfor ud af, at det ville være en oplagt ide at lave en Hans Nicolai Hansen udstilling på Vejen Kunstmuseum, hvor museets nye billeder samt blade fra højskolens samling skulle indgå. Men så skulle

vore blade helst være registreret, og det var de ikke. Nogen tid efter foreslog Therese Nielsen derfor, at hun kunne jo prøve lykken og søge en bevilling til registreringen af bladene; den kunne både museet og højskolen drage nytte af. Vi udfærdigede derfor en ansøgning i fællesskab, og det var jo en glad dag, da jeg blev ringet op og fik at vide at pengene var bevilget. I betragtning af begivenhedsforløbet tilkommer der også Askov Lærlinge en del af æren for, hvad der er sket. Der er nu registreret 62 blade af Hans Nicolai Hansen, og der mangler stadig et par enkelte numre endnu, så det er ikke nogen lille samling, vi har af hans billeder.

Det står fast, at samlingen bliver registreret, og at der bliver vist en udstilling med Hans Nicolai Hansens kunst på Vejen Kunstmuseum i 1996. Så er der mere løse planer. Måske kunne samlingen på højskolen gøres tilgængelig - efter forudgående aftale - for særligt interesserede mennesker. Fra museets side er der - ligeledes foreløbig løse planer - om at man der senere vil vise flere af vore blade frem på museet. Bladene på højskolen dækker en periode, som befinder sig indenfor det samme tidsrum, der er Vejen Kunstmuseums speciale.

Det skal også lige nævnes, at der på Askov Højskoles Bibliotek findes kunsthistorisk faglitteratur, som kan være nyttig at have ved hånden, hvis man vil fordybe sig i bladene. Der er Weilbachs Kunstnerleksikon, hvor alle de kunstnere, som vi har blade af, er omtalt. Vil man gå mere i dybden er der også mulighed for det. F.eks. har biblioteket også "Illustreret Tidende", hvor man kan læse to anmeldelser af Hans Nicolai Hansen udstillinger, afholdt mens han selv levede. Sidst men ikke mindst vil jeg nævne Jørgen Styhrs tobinds værk "Dansk Grafik" 1949, et uundværligt værk for den, der enten vil have et overblik over hele grafikens historie i Danmark eller måske bare vil gå ind og læse om perioden omkring 1900. Helt og aldeles uden for dagsordenen vil jeg lige fortælle at samme Jørgen Styhr gik i Scherfigs berømte klasse i "Det for sømte Forår".

"GLEMTE BILLEDER"

Den kunsthistoriske interesse for de grafiske blade af Hans Nicolai Hansen, Emil Krause, Vilhelm Kyhn, Thorvald Niss og mange andre kunstnere, vi har i vores samling, har siden Jørgen Styhr skrev sin bog i 1949, kunnet ligge på et lille sted. Men i 1980 slog man på Kobberstiksamlin-

gen et slag for den slags billeder, der her er tale om, som blev så grundigt glemte, men nu blev fundet frem og udstillet. Erik Fischer, der dengang var leder af Kobberstiksamlingen, og efterfølger til Jørgen Styhr, skrev en artikel om billederne i Lommebog no. 13 (genoptrykt 1988 i "Erik Fischer - Billedtekster" udvalgt af Per Kirkeby). Lommebogens titel blev meget betegnende "Glemte billeder". Erik Fischer henviser til, at der dog i forvejen havde været enkelte udstillinger med den type billeder, der her er tale om, bl.a. udstillingen Fædrelandshistoriske Billeder afholdt på Frederiksborg Museum 1978, hvortil man fra Askov Højskole havde lånt "Dagmarfrisen". Her på højskolen afholdt vi også en udstilling i 70'erne med billeder af Anders Madsens samling, og siden 80'erne har nogle af billederne fundet en fast plads i udvalgte undervisningslokaler. En del af disse billeder er dog erhvervet af bibliotekar Poul Bjerger og tilhører altså strengt taget ikke den testamentariske arv efter Anders Madsen. Billederne fra Anders Madsens samling har også gjort gavn i forbindelse med undervisningen i kunsthistorie. Det var også Anders Madsens mening at de skulle anvendes i forbindelse med højskolens undervisning.

Om udstillingen i Kobberstiksamlingen skrev Erik Fischer i 1980, at den skulle ægge ved at vise perioden mellem Eckersbergs død og "den påfaldende holdningsændring, der indtræffer i vort århundredes første årti." Om landskaberne siger Erik Fischer, at de er "historien om lyset, der begyndte at flakke og blænde eller fortabe sig mod hinsidighed; om blæst og tusmørke over forrevne træer, om dødsstille landskaber, hvor skovbrynets grene har selvstændigt liv." Og i forbindelse med interieurbilledernes figurer drejer det sig om "indendørs mennesker, som hver især har isoleret sig med en tidsalders fælles konflikter

gemt bag øjnene; om døden, maskerne og forklædningerne; om bravadernes bedrøvelige fagter", og om hele perioden generelt siges det endelig at de "glemte billeder kunne man ligeså godt med et lån fra Freud kalde de fortrængte billeder, d.v.s. dem, man har stuvet af vejen i sindets (eller museernes) kælderetager, man erindrer dunkelt at de findes, men længe har det været anset for upassende at beskæftige sig med dem i kunsthistorien og kunstformidlingens klare lys".

Nu bliver der så en passende lejlighed til at beskæftige sig med Hans Nicolai Hansens kunst på Vejen Kunstmuseum i 1996.

Udlånt af Vejen Turistbureau

Året der gik

Af Anne Kirstine Kvist

Det er ikke længere nogen hemmelighed, at Askov Højskole ikke har nogen god økonomi. De tider med 350 elever er en saga blot og det skyldes mange forskellige forhold, som jeg ikke skal komme nærmere ind på her. Dog skal det lige nævnes, at de ændrede strukturer i det danske samfund, forskellige og forandrede tilskudsmuligheder og det, at ihvertfald én generation ikke har "sendt" deres børn på højskole, bærer en del af skylden.

Skolens dårlige økonomi gav forstander Morten Kvist anledning til at orientere om forholdene til de mange fremmødte på Askov Lærings generalforsamling ved dette års efterårsmøde. Han påpegede det nødvendige i, at skolen må indskrænkes og at det også er nødvendigt at udarbejde holdbare og realistiske budgetter fremover. Det er en stor skole, som det kræver mange penge at vedligeholde.

Han understregede dog også, at vi har haft en god vinter- og sommerskole, hvor eleverne kun i ringe grad har mærket spareforanstaltningerne. Men man kan ikke komme udenom, at knirker økonomien, skal alle ansatte løbe stærkt, måske også stærkere end godt er.

H. C. Hansen skrev om årets gang i sidste årsskrift og han slap kalenderen med udgangen af juli 94, altså

med sommerskolens afslutning. Der er sket meget siden da, bl.a. har H. C. Hansen orlov i år, for at undervise på Ålborg Seminarium. Det kommer vi til at mærke. Jeg skal ikke vurdere, men jeg har aldrig før oplevet at folk, der følte sig blanke og uden evner i et fag (her tænker jeg mest på matematik og astronomi) blev så begejstrede og engagerede. Vi håber at han og Lars Bo Bojesen, som også har orlov i år for at undervise på Hjørring Seminarium, vender tilbage igen. Vi ønsker dem begge et godt, indholdsrigt år.

Det mest synlige, som er en konsekvens af de indskrænkninger, det er nødvendige at foretage er, at Inge Bjørn's bolig "Rolighed" er væk. Det var et meget smukt hus - og nu er der parkeringsplads! Inge Bjørn er flyttet til sit hus i Havervad.

November 94.

Vinterskolen startede med 113 elever og efter jul kom yderligere 67 til. Så i forhold til sidste års 206 elever, var vi pænt med. Medielinien var fyldt op til bristepunktet. Det skyldes vel dels, at mange netop i disse år, er interesserede i journalistikkens talrige former, dels at vi havde det store held, at Informations tidligere chefredaktør, Lasse Ellegaard - på opfordring - reagerede positivt på, at prøve kræfter med at være højskolelærer.

Det blev en saltvandsindsprøjtning. Lasse Ellegaard har undervist før, men ikke halve år af gangen og ikke på højskole med alt hvad det indebærer. Så han fik travlt, eleverne fik travlt og Anders Pertou oplevede, at han stadig havde meget, meget travlt.

Lasse Ellegaard tog sig mest af den skrivende del af journalistikken og af presse- og medieforhold generelt. Samtidig fortsatte han selv med at skrive artikler, regelmæssigt i Information og Jyllands Posten, men også flere andre steder. Det gav megen inspiration til eleverne, som straks nedsatte en skrivende redaktion, der satte sig for at udgive et ugentligt kulturmagasin. Hvad de også gjorde og gennemførte. Bladet "Eventuelt" blev flottere og flottere - layoutet større og større. Vi andre almindelige dødelige fik ind imellem sved på panden, fordi de jo skrev om alt hvad de kunne finde på, og sendte det hele landet rundt til alle redaktioner. Det resulterede i alt fra notitser til artikler i forskellige landsblade om forhold på Askov Højskole. Det var det, der gav sved på panden. Vi fik virkelig "det virkelige liv" indenfor dørene. Det blev til 9 fine numre og dobbeltnumre af kulturmagasinet.

Anders Pertou tog sig af medieliniens billed- og dramatikside og lagde mange af sine kræfter dér, men han underviste også på vinterskolen. Så i perioder var han virkelig på natarbejde, når der skulle klippes og redigeres. Selvom medielinien på flere måder lever sit eget, selvstændige liv, tilstræber alle at den også integreres i det daglige højskoleliv. Det lykkedes, synes jeg - også takket være Anders Pertou.

Det vi virkelig har kunnet være fælles om, har været sang- og danseaftener, morgensang, Café Fengerarrangementer og ikke mindst foredrag. Nu er det jo sådan med foredrag, at det er lidt af en træningssag at kunne lytte, men tilbud skortede det ikke på i vinter. Vi har haft temmelig mange udenlandske elever både på vinter- og sommerskole og det er altid inspirerende, spændende og berigende. På Ulla Henningsens initiativ har vi haft besøg af bosniske flygtninge og det resulterede også i en foredragsrække om "De fremmede og os". Thorkild Simonsen, Søren Krarup og Birthe Weiss lagde engagerede op til debat om Danmarks udlændingepolitik. Spørgelysten var stor og meninger og fordomme blev sat i relief.

Vinteren igennem var der mange foredrag, sommetider to om dagen - både holdt af skolens egne lærere og af udefra kommende foredragsholdere. Vore elever er ikke tvungne til at gå til foredrag, og det er interessant at iagttage, at de vælger om de vil deltage ud fra titlerne og "markedsføringen" af de enkelte foredrag.

Ind imellem bliver de forfærdelig kede af at høre, at foredraget var godt, og at der bliver talt meget om det. De kom jo ikke, fordi der ikke var reklameret nok for det!

Professor Per Ørgaard holdt i marts et foredrag om Berlin som kulturelt knudepunkt for Danmark nu - og før, som optakt til vinterskolens studietur. I år havde vi valgt to rejsemål: Amsterdam og Berlin. Det blev to gode ture og eleverne fremlagde deres oplevelser for hinanden bagefter.

Maj 95.

Lige efter sommerskolens start fejrede vi - eller mindedes om man vil - 50 året for Danmarks befrielse. Fra mindelunden i skoven gik vi i fakkeltog til Dammen og sluttede af på Højskolen.

Et sommerskoleophold er på mange måder anderledes end et vinterskoleophold. Vejret spiller en stor rolle for aktiviteterne. Der var stadig gode

tilbud inden døre, men naturligvis trækker både omegnen og skolens mange grønne pletter, når vejret er godt. Sommerskolen havde mange ture, bl.a. til Vejle Ådal, Ribe, Mandø, Vesterhavet og en tur til Tipperne. Jørgen Buch introducerede som et nyt fag "10 ture i omegnen". Det blev en stor succes - ikke altid i godt vejr - men på cykel.

Grundlovsrådet blev transmitteret i fjernsynet - det er også sket tidligere - og talen blev i år holdt af studielektor Finn Jacobi fra Århus. En af skolens gamle lærerkræfter, Richard Andersen holdt foredrag Valdemarsdag, Genforeningsdagen den 15. juni. Han gjorde det siddende, men med et imponerende vid og engagement. Det var en oplevelse.

Der er opbrud og udskiftninger på mange områder. Vi løber stærkt, men prøver at holde hovedet klart. Ingen skal være i tvivl om at alle, hele skolens personale holder af og vil holde fast i Askovs traditioner. På den måde forandrer skolen sig ikke. Askovhus er solgt og Rolighed er revet ned og måske bliver det ikke ved det, men det der sker indendørs i overført betydning rokkes der ikke ved - ikke mere end det naturligt sker med "tidsånden".

Askov Højskoles Bibliotek

Af Kirsten Korup

I beskrivelser af og programmer for Askov Højskole bliver biblioteket altid fremhævet som noget særligt - noget af det, der gør Askov til en udvidet højskole.

En af stedets tidligere bibliotekarer, Olga Bartholdy, betegnede det en gang som "en mellemproportional mellem et universitetsbibliotek og et folkebibliotek, men med et særpræg som kun kan forstås ud fra skolens og bibliotekets historie".

Biblioteket befinder sig stadig i den bygning, der blev taget i brug i 1935. På det tidspunkt rummede det ca. 30.000 bind, i dag har vi mere end 80.000, så pladsen er udnyttet til det yderste. Dengang drømte man heller ikke om, at der skulle være plads til skrivemaskiner, computere m.v.

Trods vor egen store bogbestand har vi altid haft brug for at låne fra andre biblioteker og deltager derfor i det almindelige bibliotekssamarbejde i Danmark.

Vores statistik bliver indberettet til Statens Bibliotekstjeneste og viser for året 1993:

Direkte udlån. Antal bind 7.190

Udl. til andre biblioteker. Antal bind 24

Inkl. fra andre biblioteker. Antal bind 410

I den trykte statistik er biblioteket anbragt i gruppe sammen med "Biblioteker ved videregående uddannelsesinstitutioner", dvs. først og fremmest seminariebiblioteker, og vores udlånstal ligger i den højeste tredjedel.

Biblioteket viderefører stadig sit gamle kortkartotek over egne bøger, men vi regner med i dette efterår at gå ind i edb-alderen med hensyn til at komme i forbindelse med andre bibliotekers bogbestand.

Biblioteket er et centralt led i skolens daglige liv og arbejde, og som tallene viser, er både lærere og elever flittige benyttere af det. Med de seneste års 42 timers ugentlig åbningstid er vi det sted, hvor eleverne dagen igennem henvender sig for at få råd og vejledning, og dermed har biblioteket en uvurderlig betydning for hele det sociale liv på skolen.

Interview med Arne Ørum

Af Bolette Mohr Sillassen og Anne E. Standrup

Tegning af: Inger Marie la Cour

Askov Højskoles altmuligmand, Arne Ørum, er gået på efterløn. Derfor har redaktionen fundet det oplagt at bringe et interview, ikke blot fordi han er kendt af de fleste, der har haft deres gang på skolen i mange år, men også fordi han er et kendt ansigt i byen.

I februar 1990 solgte Arne Ørum sin vognmandsforretning til en kollega i en naboby, og blev kort efter ansat på Askov Højskole (d. 17.4.90).

Du startede en vognmandsforretning i Askov i 1953. Hvordan så byen og skolen ud på det tidspunkt?

Byen var en hel del anderledes, end vi kender den i dag. Jeg har et kort hængende, der viser de gamle bygninger på skolen. Selve byen var også anderledes. Vi kendte allesammen hinanden. På det tidspunkt var der ikke alle de udstykninger, som vi ser i dag. Alle husene lå langs gaden, og vi mærkede meget mere til eleverne dengang, end vi gør i dag. - Pigerne boede ude i husene hos lærerne, og drenge boede i hovedbygningerne. - Hovedbygningen med tre etager og bindingsværk og gårdspladsen var flot. Dagmarsalen, som var spisesal, lå ud mod vejen. Hvordan den så ud indvendig kan jeg ikke huske. Der kom jeg ikke, men jeg kom på skolen hver dag, bl.a. for at aflevere pakker, så det

var mest på kontoret og i avisstuen jeg kom.

Når de nye hold elever kom til maj og november hentede jeg deres bagage i Vejen og anbragte den i festsalen. Så sorterede lærerne den, skrev husnavn og nummeret på, hvor eleverne skulle bo. Dernæst læssede jeg igen bagagen på bilen og kørte den ud til alle huse-
ne. De store kurvekufferter bar jeg ind

på værelserne og lagde dem på sengen. - Eleverne havde også cykler med. Dem hentede jeg på godsekspeditionen i Vejen. Når jeg så fik dem læsset

rigtigt kunne jeg have 75 stykker af gangen. To læs kunne jeg godt have til et vinterhold. Jeg satte cyklerne i cykelskuret ved Studiegården.

Snakkede du med eleverne?

Nej - det var meget lidt. Det var kun når de kom, og hvis de så ikke kunne finde deres ting. Jeg har snakket meget mere med eleverne de sidste 5 år, og det er fordi jeg har færdedes i området, efter at jeg blev ansat som "altnuligmand". Men det har irriteret mig, at de ikke har kunnet sige godmorgen, selv om jeg gik lige ved siden af og lavede noget. Det har især været de unge piger, der irriterede mig - så jeg begyndte hurtigt ret højt at sige godmorgen til dem, og det virkede.

Det er jo kun de sidste 5 år, jeg har været mest på skolen, men jeg har jo siden 1953 haft med skolen at gøre, fordi jeg har kørt for skolen. Skulle lærerne have gjort noget, har det altid været mig. Var der nogle af lærerne, der skulle flytte fra et hus til et andet, så var det mig, der gjorde det. Jeg har flyttet for mange af de gamle lærere fra 60'erne.

Jeg har altid haft et godt forhold til skolen og en god kontakt med lærerne. Når jeg fik kontakt med dem, skete det også, når de manglede en barnepige, så ringede de til os, en over-

gang var jeg lige ved at sige, at det var "Askov børneservice". F.eks. Inge Bjørn har brugt mine piger meget, Thormod har også. Men der var ikke så megen kontakt, som gennem de sidste 5 år - de har været dejlige.

Har eleverne ændret sig fra 50'erne og til i dag?

Ja, det har de helt sikkert. For det første aldersmæssigt. I 50'erne var det drenge og piger fra landet. Man så næsten aldrig studenter, eller nogen der havde den mindste uddannelse. Det var bønderkarle og piger, der lige skulle have den sidste afpudsning, inden de blev for gamle. Man sagde da også dengang i 50'erne, at havde man ikke fundet en kæreste inden, så fandt man hende ihvertfald på Askov. Man sagde også, at når eleverne kom til Askov, så kunne de bære deres kufferter, men den dag, de rejste herfra, var de meget tungere, for Askov Boghandel havde jo kronede dage. Dengang blev der solgt nogle bøger; det bliver der jo ikke så meget mere.

Du kaldes for altnuligmand, men hvad har du præcist lavet?

Jeg har været udendørsmand, passet de udendørs arealer. Højskolen dækker 25 tdr. land. Jeg har slået græs og klippet hæk og efter at en mand blev sparet væk for tre år siden, har jeg

da også hjulpet Svend Åge med andre ting. Skolen har godt 2 km hæk (jeg har selv målt den). Dette forår målte jeg græsplænerne op, da Svend Åge skulle lave budgetter. 33.000 m² græsplæne skal slås. Det tager en hel dag at slå med den store maskine, som jeg har kørt med de sidste par år. Når vi så skal have alle kanterne, hjørner og haverne med, så går der en dag mere. Om efteråret skal bladene rives sammen. Det tager ca. 8 dage at få fejlet og revet den store græsplæne i november måned.

Er det dit ansvar, at skolens arealer ser så pæne ud?

Nej, det er det ikke, det er Svend Åges, men efter 5 år, så ved jeg jo godt, hvad det er han vil have lavet og hvordan. Den store græsplæne får kunstgødning hvert forår, så vi er sikre på, at den er grøn, for den er Svend Åges smertensbarn.

Der er mange, der spørger mig, om jeg ikke synes, det kan være træls, at skulle klippe hæk en hel dag, men i det øjeblik jeg starter, tænker jeg ikke på det, og heller ikke på, at der måske går 2 måneder inden jeg bliver færdig.

På hvilke områder sætter Højskolen sit præg på byen idag?

Da jeg startede i 50'erne, sagde man, at Højskolen var en by i Askov.

I dag vil jeg sige, at skolen blander sig med byen. De lærere vi har i dag, blander sig i byen. Det gjorde de gamle højskolelærere ikke.

Højskolen havde altid en mand i det gamle sogneråd, det var fordi Højskolen var så stor, og betød så meget. F.eks. har Niels Højlund været sognerådsformand, selv om han på det tidspunkt var SF'er. Han var sognerådsformand indtil kommunesammenlægningen i 70'erne.

I 50'erne holdt lærerne sig for sig selv, men da var de da også noget ældre end de, der er her i dag. I 50'erne var byen ligesom delt. Det skilte ved torvet. Østbyen var det, man kaldte "det pæne Askov". Der boede pensionerede lærere, gårdmænd og pensionerede præster. Herfra hvor jeg bor, der var arbejderkvarteret, Vestbyen. Det var den ikke så pæne ende af byen, men sådan er det jo ikke mere, selv om der måske stadig er lidt forskel.

Møde med Jørgen Bukdal.

Jeg var så heldig som dreng (min morfar havde en "lillebil" - en taxa) at komme med chaufføren, der skulle køre Bukdahl til Jelling. Jeg sad på forreste række og hørte Bukdahl tale som et vandfald. Han sprang rundt og fægtede. Jeg har senere haft meget

med Bukdahl at gøre. Hvert år skulle han have fat i mig. Han var så gammel, at han fyrede med koks, og det skulle bæres ind i et skur. Han skulle være hjemme den dag, for der var lidt snæver plads op til "Bjerget", hvor han boede, og han skulle være med til at dirigere mig. Det behøvede han ikke, men det ville han. Han løb rundt om mig og snakkede, og når vi så havde båret de 50 sække koks ind i skuret, så sad vi ude ved et havebord. Han kom med øl, så vi sad og snakkede. Jeg har også været så heldig, at jeg har været med oppe i "det allerhelligste", det lille kontor han havde. Der fik jeg mine penge, efter at jeg selv var begyndt at forhandle koks. Steffen Søndergaard har senere inviteret Askov Bylaug derop, så vi kunne se, hvordan huset er blevet restaureret. Bukdahls gamle skrivebord står stadig deroppe på det samme sted ved vinduet, så han kunne se ud over markerne.

Tror du, at skolen vil komme til at ændre sig i de kommende år?

Nej, jeg tror stadig, den vil være den samme. Jeg kan ikke forestille mig, at den skal være anderledes. Det er så skønt et sted at være. Ved I forøvrigt, at jeg af skolens ansatte har fået foræret det kursus, der hedder "På

sporet af den tabte identitet". Det skal jeg med til, så jeg starter den 10.10.95 på Askov Højskole; det glæder jeg mig til. Jeg har altid godt kunne tænke mig at komme på højskole, men det har der ikke været tid til. Nu skal jeg vænne mig til at sidde på skolebænken igen. Det har jeg ikke gjort siden, jeg var dreng.

Har du nogle specielle fremtidsplaner?

Nej, det har jeg ikke, men de 200 timer som jeg har fået som efterlønsmodtager, de skal bruges på Askov Højskole. Jeg har forsømt mit hus og alle garagebygningerne, så jeg har mange ting, jeg skal lave, og jeg har ønsket mig bøger i mange år. Finn Slumstrup, Bukdahl, Ebbe Kløvedahl Reich og Knud Peder Jensen's: Vildmanden, Nåden og Skammen, H. C. Hansens bog om Poul la Cour - blot for at nævne nogle af de bøger, jeg vil læse. Men min kone siger da til mig, at jeg ikke allerede nu skal sætte mig ned og læse. "Det skal du vente med til vinter. Du skal holde dig i gang, så du ikke går i stå", men det har hun nok sagt i overført betydning.

Så har jeg også min mors gamle skrivebord. Det har jeg aldrig fået ryddet op i. Det er ikke fordi jeg ikke kan, men sådan et gammelt skrivebord

med så mange gamle papirer, det skal man altså have tid til. Jeg skal også have ryddet op i skunkene. Der står ting og sager fra børnene, men også fra min mor, og der står endog også nogle ting fra min mormor og morfar. De kasser står og venter på, at jeg skal kikke i dem.

Skal dit "museum" som vi sidder i udvides?

Nej, det skal det ikke. Men når vi nu også talte om fritidsinteresser; jeg har nogle gange været inde og snuse i lokalhistorisk arkiv i Vejen, og det interesserer mig meget. Jeg kommer slet ikke til at kede mig.

Foto udlånt af Agner Frandsen.

Der var en tid

Af Karen Hornelund

Da det tyvende århundrede nærmer sig sin afslutning, skal her fortælles om en lille oplevelse i flyvemaskinens barndom.

De første, der formåede at hæve sig over jorden i en motordreven maskine, var brødrene Wright i Amerika i 1903. De fløj 40 m på 12 sekunder. Det var en dansker, der foretog den første flyvning i Europa kun 3 år senere. Han fløj 42 m i en højde af 3/4 meter. Det var opfinderen Jacob Christian Ellehammer.

Chr. Ellehammer tilbragte sin lykkelige barndom på Nordfalster, og her på Vaalse Vig enge opsatte han og hans søskende kæmpestore drager. I sin bog "Jeg fløj" fortæller han, at det aldrig ville være lykkedes ham at konstruere en maskine, der ved egen kraft kunne løfte sig fra jorden, hvis de ikke havde leget med de store drager.

Der var ikke mange, der i 1906 troede på Ellehammers flyvegriller.

En engelsk professor skrev til ham: "Jeg beundrer Deres farlige forsøg, men én ting glæder mig. De risikerer ikke at styrte ned, for De kommer aldrig til vejrs".

Ikke desto mindre deltager Chr. Ellehammer i det første flyvestævne i Europa. Det var i 1908 og foregik i Kiel. Der var 30.000 tilskuere, og

Ellehammer vandt førstepræmien for en flyvning, der varede 11 sekunder. Han havde ikke opfyldt kravet om at holde sig i luften i ét minut, men han var den eneste af alle deltagerne, der havde formået at hæve sig over jorden.

Først året efter fik et større publikum herhjemme i Danmark lejlighed til at se en flyvemaskine, og i tusindevis strømmede københavnere til væddeløbsbanen for at se den. Men allerede i 1920 er man ved at blive herrer i luften og begyndte med flyveopvisninger rundt om i provinsbyerne.

I 1921 kom der da også en flyver og hans mekaniker i deres lille maskine til Middelfart. Fra en lille grøn bakke uden for byen skulle flyvningen foregå. Dens retmæssige ejere, køerne, blev forvist til noget andet græs og bakken afspærret med tykke tove. Indgang og billet salg ved foden af bakken. En flyvetur skulle koste 20 kr. Og så spadserede da vistnok de fleste af byens borgere ud for at opleve det eventyrlige.

Iblandt dem befandt sig en lille 16-års pige med kun én krone i lommen til indgangsbilletten - lidet anende at hun et par timer senere skulle svæve højt oppe i luften og kigge ned på dem allesammen.

Men sådan kom det til at gå, at

hun, endda som den eneste af alle tilskuerne, kom op at flyve.

Hvordan forløb da denne sensationelle begivenhed for de mange mennesker - for den unge pige, der havde fået sig en plads helt fremme ved afspærringen?

Med flyvemaskinen på jorden i baggrunden som et stort, mørkt insekt imod den lyse sommerhimmel, så man flyveren og hans mænd i samtale for nu og da at henvende sig til nogle af tilskuerne. Lang tid gik der. Hvad talte de om, hvorfor skete der ikke noget. Det rygtedes, at der endnu ikke havde meldt sig nogen til en flyvetur, og man ville ikke gå på vingerne uden passagerer. Der var plads til to.

Var der virkelig ingen, der ville op at flyve. Det var jo ikke så godt, man havde jo betalt for at se en flyvemaskine starte og gå i luften.

Endelig så man flyveren gå ud mod maskinen og mekanikeren komme ned langs rækkerne, viftende med en seddel af en slags og stod så pludselig foran gruppen med den unge pige. Han rystede heftigt med sedlen og spurgte i en ærgerlig tone, om der da virkelig ikke var én, der ville have en flyvebillet forærende.

Men da hørtes en glad pigestemme forkynde, at det ville hun da rigtig

nok gerne, og inden hun fik tænkt en tanke, blev hun af et par smilende og hovedrystende herrer løftet over tovet og var på vej med mekanikeren ud til maskinen. Hvordan var det dog gået til! Jo, der var blevet solgt lodsedler, men begge vinderne havde alligevel ikke turde vove turen, og de øvrige, der også havde haft lyst til en flyvetur og ofret de 2 kr. på chancen, havde også alle mistet modet.

Således var det altså gået til, at hun nu pludselig skulle op at flyve, iført flyverhjul og briller. Og med et - hvor har du fundet sådan en sød lille dame - i ørerne kom hun op i maskinen og blev spændt fast.

Og da altså ingen anden havde turdet, blev hun ene-passager, og det var jo godt for at se ud til begge sider og rart at have flyveren for sig selv.

Men var nu sikkerhedssele også spændt rigtig, og han kunne vel ikke finde på at flyve med hovedet nedad, som hun havde hørt, at de godt kunne. Selvfølgelig ikke! Og nu hoppede de hen over græsset og steg i vejret. Men da hun kiggede ned, så det ud, som om det var jorden, der sank bort under hende, mens maskinen stod helt stille - indtil den tog fart ud over vandet.

Og der lå hendes elskede, lille by

med dens røde tage og alle markerne og skoven omkring den på øer og halv-øer viden om. Og de mange hvide lystsejlere som små legetøjskibe på vandet.

Fra et eller andet verdenshjørne suste de nedad og tilbage, hen over byens skorstene og ind over den lille bakke igen. Og der stod de mange mennesker, alle som én med nakken bøjet helt tilbage for at se dem lande.

Smilende støttet til sin stok stod byens borgmester et stykke inde på pladsen og modtog den lille dame med et "hvor turde du dog gå op i den maskine"! Havde hun fået tid til at tænke sig om, havde hun måske heller ikke turde vove turen. Men det fik hun heldigvis ikke.

Ja, det var om en lykkelig dag i en lykkelig tid.

Men kun et kort spand af år efter opvisningen af den lille spinkle maskine skulle den unge pige opleve at se tyske og engelske flyvere jage hinanden omkring Lillebæltsbroen - hen over den og ind under den - og høre projektilerne slå imod de store trækroener. Samme aften slingrede et brændende fly henover husene og styrtede ned i bæltet, hvor hun så det blive til en lang ildstribet på vandet. Forårsaget af strømmen og den brændende olie.

Det var blot én af de tusinder og atter tusinder i kampen dengang for friheden. Vores allesammens frihed, den frihed der gør, at vi uindskrænket kan tænke og tale og skrive uden frygt.

Vi må hele tiden tænke på, at den er ikke en selvfølge. Umådelig megen menneskelig lidelse har den kostet.

Mange år er der gået nu uden fjendtlige flyvere over Danmark. Men vi er alle vidende om det ufatteligt umenneskelige, der hver dag sker omkring os, og sorg og vrede, frygt og magtesløshed præger os.

Vi har alle brug for noget at tro på, på noget i os selv, på noget ud over vor egen tid. De store flyvemaskiner, der i dag bringer os jorden rundt med plads til hundredvis af mennesker, må vi håbe på og tro på er begyndelsen til en verden uden lukkede grænser - hvor vi vil lære af hinanden og hjælpe og holde af hinanden.

Christian Ellehammer, den lykkelige dreng med dragerne i Vaalse Vig enge, døde som 78-årig i 1949.

Uvilkårlig må man tænke på, hvad han kan have følt ved at opleve luftkrigens rædsler. Men han nåede altså også at opleve sejren, den lykkelige tilintetgørelse af nazismen.

Når den unge pige i dag mindes

flyveturen, er det de første øjeblikke i starten, hvor hun kiggede ned på jordkloden, der fjernede sig under hende, der var det bedste i oplevelsen.

Hun vidste, at den drejer sig

omkring sin egen akse på sin bane i rummet, og den så så dejligt ud i sin grønne sommerdragt i 1921.

Karen Hornelund var sommerskoleelev 95.

Foto udlånt af Rineke Hansen.

Sommermødet 1995

Af Gitte Nielsen

Sommeren kom til Askov! Vi kunne ikke have bedt om bedre vejr, da solen pludseligt strålede frem fredag, samtidig med at de første sommermødedeltagere meldte deres ankomst på Askov Højskole.

Det blev til et møde i livsglædens - og sommerens - tegn, hvor man mødtes for sammen at nyde den danske sommer, når den er bedst - i selskab med gamle venner. Heldigvis havde mange husket at lytte til vejrmeldingen, så de havde fået pakket sommertøjet.

Fredag aften var det jo Skt. Hans aften, og som en del af aftenens program var indlagt bål ved dammen arrangeret af Askov Bylaug. Efter spejdernes fakkeltog gennem byen blev dammen illumineret af fakler, og heksen blev sendt til Bloksbjerg. Aftenens båltale blev holdt af Lasse Ellegaard, der talte om hekse før og nu. Næsten alle fra sommermødet mødte op.

Derefter gik tiden med ivrig snak og latter i Café Gule Hus, og Kristian la Cour stod som sædvanligt for en hyggelig og afvekslende sangaften. Det var dog langt fra slut på musikken. En gruppe ghanesere samt trommeslager underholdt med taktfaste rytmer og afrikansk dans i festsalen. Arrangementet var et tilløbsstykke, og

det affolkede for en tid Gule Hus, men efter oplevelsen trængte de fleste til noget læskende, så baren lukkede lidt senere end beregnet, kl. halv et.

Lørdag morgen bød som altid på morgensang, og dagens foredrag stod Jørgen Carlsen, forstander på Testrup Højskole, for. Under overskriften "Livet er ikke det værste man har" tryllebandt han en entusiastisk tilhørerskare med sit positive budskab.

Efter frokost var der flere muligheder for aktiviteter: Boldspil v/ Jørgen Buch, aerobic v/ Dorte Thuesen og

Foto udlånt af Miyoshi Itoh

filmen "Jenny" af Jon Bang Carlsen. Der var god tilslutning til boldspillet, men grundet det utrolige sommervej valgte en del dog at skåne sig selv for større fysisk udfoldelse og udsatte sig i stedet for solens ubarmhjertige stråler i liggende stilling på plænen. Først da Inger Marie la Cour med medbragte spillemænd lagde an til folkedans, kom der liv i kludene. Så meget liv at Kirsten Korups saftevandsbar flere gange løb tør for varer.

Hyggen bredte sig for alvor, da det var tid for grill på plænen. Solen skin- nede fra en knaldblå og skyfri him- mel, og man samledes langsomt rundt omkring på plænen, ved borde eller på medbragte tæpper. Køkkenet dis- skede op med velgrillet kød, som altid serveret af diverse mandlige elementer blandt lærerstaben og akkompagneret af den uovertrufne salatbar, som man- gen tidligere Askov-elev må have set frem til. Desserten var flamberet banan, som hos enkelte frembragte en vis forvirring, da der opstod tvivl, om man nu også skulle spise skrællen . . .

Det blev en lang, lun sommeraf- ten, hvor man blev siddende på plænen længe efter, at maden og appe- titen var sluppet op. Først da det var tid for sommerskolens dramahold at vise deres kunnen, blev plænen tømt

og festsalen fyldt. Skuespillerne diske- de op med den svære disciplin "råbe- kor" til stor morskab for tilskuerne. Derefter spillede gruppen "Green Onions" op til bal, så der blev danset flittigt, indtil skolens bål skulle tæn- des.

Man stimlede sammen på plænen i spændt forventning, og mange vovede sig meget tæt på - lige indtil flammer- ne fik rigtig fat. Så måtte selv de mest modige blandt forsamlingen træde en del meter tilbage på grund af bålet utrolige højde og de mange varmegra- der, der pludselig strømmede ud mod de omkringstående. Mange sang gla- deligt med på diverse sommer- og midsommersange, mens andre stod i tavshed og stirrede vemodigt ind i flammerne. Efterhånden som ilden langsomt døde ud, trak man tættere til bålet, og tilsidst gik turen igen mod festsalen, hvor musikken atter spillede op. Og for de der holdt ud til musik- ken stoppede, var der natmad, hygge og fest i Café Fenger fra klokken to.

Søndag bød på den eftertragtede og velbesøgte mokost, og der var naturligvis gudstjeneste i Askov kirke ved Agner Frandsen. Der blev snakket og udvekslet livshistorier over maden og på plænen, indtil man begav sig til Lars Bo Bojesens foredrag over titlen

"Den fordømte ensomhed" - og den forsømte", et foredrag om ensomhed og livsglæde.

Efter foredraget afsluttedes sommermødet med kaffe i spisesalen, hvor mange tog et vemodigt farvel med løftet om at ses til næste år, og så drog man hjemad til hverdagen med en rygsæk fuld af nye minder.

En stor tak skal lyde ikke blot til

sommermødeudvalget, der fik stablet et fremragende møde på benene under stærkt tidspres, men også til højskolens lærer- og medarbejderstab samt sommer-skolens elever for jeres hjælp og entusiasme.

*På Askov Lærings vegne.
Gitte Nielsen*

Fakkeltog ved Dammen

Askov Lærlinges beretning 1995

Af Marianne Poulsen

Flere gange i løbet af de sidste par år er jeg blevet spurgt om, hvordan jeg kan blive ved at føle engagement i Askov Højskole og i højskolebevægelsen i det hele taget.

Jeg har det som mange tidligere højskolelever, jeg kan måske ikke konkret sige, hvad jeg fik med hjem fra højskolen, men til gengæld kan jeg sige, at jeg ikke for noget ville have undværet mit højskoleophold. Og kikker jeg tilbage på, hvad jeg har foretaget mig siden min vinter på Askov, er der helt klare punkter/begivenheder, hvor rødderne kan føres tilbage til højskolen.

Som gammel højskoleelev har man en opfattelse af, at højskolen altid har eksisteret og at den vil fortsætte sit liv, også efter man selv er rejst derfra. Ganske vist udskiftes lærere, forstander og øvrigt personale, men højskolen består.

Det gør højskolen selvfølgelig, men det er ikke så klar en selvfølge. Med de markedsøkonomiske vilkår skolerne idag eksisterer under, er det nødvendigt med politisk bevågenhed og velvilje.

Her kommer elevforeningen ind i billedet. Hvis mange er medlem af en elevforening, vil det være et signal til omverdenen om, at her er en skole

med stor opbakning fra tidligere elever, en skole der har betydet noget i de menneskers liv.

Som medlem bliver man hele tiden, via årsskrifter og andre udsendelser mindet om sin højskoles eksistens, hvilket gerne skulle føre til, at man arbejder for/taler om højskolebevægelsen i almindelighed og Askov i særdeleshed.

Jeg synes at højskolen er vigtig for det danske samfund, og håber at alle der ønsker det, kan få mulighed for et højskoleophold. Specielt de seneste politiske udmeldinger om at fratage arbejdsløse muligheden for at få dagpenge med på højskole, kan give anledning til bekymring.

Askov Lærlinges bestyrelse har i 1994/95 haft et godt arbejdsår.

Vi har lavet årsskrift, AL-nyt, udelt midler fra elevstøttefonden, afholdt sommermøde, oplyst eleverne om foreningens arbejde og opfordret dem til at melde sig ind i foreningen, og vi har arbejdet i Askov Højskoles styrelse.

I nogle år har vi arbejdet for at få et årsskrift på gaden i december - og i 1994 lykkedes det. Årsskriftet udkom kort før jul 1994.

Indholdsmæssigt stræber vi efter et bredt årsskrift, dels med beretning om

skolen og dens liv, og dels med artikler af mere folkelig oplysende karakter.

AL-nyt er i modsætning til årskriftet et smallere og lettere blad, hvor vi satser på kortere indlæg, nyt fra skolen og oplysninger om sommer- og efterårsmøde. I år udkom AL-nyt som tidligere år i maj måned i forbindelse med invitation til sommermødet, og som noget nyt i september sammen med invitation til efterårsmødet. Vi stiler efter at gøre det samme næste år, og vi vil gerne høre kommentarer fra medlemmerne om både udgivelsestidspunkter og indhold.

Højskolens elever i år blev orienteret om Askov Lærlinge både kort efter de havde startet deres højskoleophold og kort før afslutningen, hvor vi har givet en dybere orientering umiddelbart før de skulle vælge elevholdsrepræsentant til bestyrelsen.

Medlemstatus.

Askov Lærlinge har idag 651 medlemmer, heraf er de 130 nyindmeldte fra vinter og sommerskole. 141 har i år meldt sig ud af foreningen. Det giver en tilbagegang på 11 medlemmer.

Arbejdet i Askov Højskoles styrelse har i det væsentlige drejet sig om økonomi og budgetter, og som den ny

højskolelov kræver, godkendelse af skolens kursuspåbudsplaner.

I forbindelse med den nye lov af januar 1994 skal jeg også nævne, at, der i øjeblikket er et udvalgsarbejde igang omkring ændring af Askov Højskoles fundats. Efter lovændringen er der punkter, hvor skolens fundats skal justeres for at leve op til lovens krav.

Askov Lærlinges bestyrelse har i år holdt møde 4 gange, alle fire gange på Askov Højskole.

Bestyrelsen har haft nogen udskiftning i løbet af året. I januar ønskede Hanne Møller at træde ud, i hendes sted trådte Raket Jacobi, der efter kort tid meddelte, at hun hellere ville koncentrere sine kræfter om den nyoprettede Askov-kreds i Århus.

Da også Birger Thomsen ønskede at træde ud af bestyrelsen udenfor valgperioden, trådte de to sidste suppleanter Pernille Ballebye og Kirsten Ramsskov ind i bestyrelsen i april måned.

I juni valgte også Geske Hansen at træde ud, og da vi kun har tre suppleanter, har bestyrelsen altså manglet et medlem siden juni.

Som den sidste har Lotte Damgård meddelt, at hun i forbindelse med generalforsamlingen ønsker at træde ud uden for sin valgperiode.

Den store udskiftning er selvfølgelig uhensigtsmæssig, da det kan give uro i arbejdet. Samtidig kan man sige, at med den størrelse bestyrelsen har på 13 medlemmer, mener jeg, at det trods stor udskiftning er muligt at bevare kontinuiteten.

Forklaringen på den store udskiftning er nok, at mange af de medlemmer der har gået på skolen for kort tid siden, ofte står i uddannelseskift, jobskift eller boligskift, og derfor på det tidspunkt hvor de indvælges i bestyrelsen kan have svært ved at overskue om de har tid og kræfter til at gøre et arbejde for Askov Lærlinge i en 2 eller 3 årig periode.

Askov Lærlinge sagde sidste år farvel til Thormod Christensen som foreningens kasserer. Vor ny kasserer er skolens bogholder, Ulla Jepsen, med hvem vi har et godt samarbejde.

Som omtalt i sidste års beretning har skolens kontor igen overtaget Askov Lærlinges kontorarbejde, dvs. ind- og udmeldelser, udsendelser og forefaldende kontorarbejde. Det er et stort og vigtigt arbejde, kontoret her udfører for os, og vi er glade for samarbejdet.

Vi har haft et godt samarbejde med skolens personale, såvel lærere som praktisk personale, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige mange tak for den altid velvillige og hjælpsomme imødekommenhed, de viser os.

Også en tak til foreningens kasserer, foreningens revisorer, til bestyrelsens medlemmer - tak for jeres arbejde for Askov Lærlinge.

Generalforsamling 1995

Af Uffe Tønning

Det er sjældent Askov Lærliches generalforsamling, der er det store trækplaster på Askov Højskoles efterårsmøde, men med omkring 60 deltagere bænket i tårnsalen, var tilslutningen væsentlig bedre i år end den har været i de senere år.

Niels-Erik Jørgensen, Mørkøv, valgtes til dirigent. Han konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt indvarslet, og fik valgt sig to stemmetællere.

Marianne Poulsens beretning om foreningens arbejde og Gitte Nielsens beretning fra sommermødet er begge optrykt andetsteds i årsskriftet. Der blev stillet spørgsmål om gengivelse af foredrag fra efterårsmødet i årsskriftet, når Dansk Udsyn går ind. Marianne bekræftede, at det vil ske. Til en eventuel hyppigere udgivelse af AL-nyt/Askebladet bemærkede Marianne, at det især er et spørgsmål om bestyrelsens ressourcer. Beretningerne blev godkendt.

Ulla Jepsen fremlagde og gennemgik regnskabet, der sluttede med et overskud på 453 kroner og en egenkapital ved årets udgang på 28.715 kroner. Der har været en tilbagegang i medlemstallet fra 663 til 651 medlemmer. Til revisorpåtegningen bemærkede Ulla Jepsen, at revisorerne

undrede sig over en stor portoafregning fra postvæsenet. Det vil blive nærmere undersøgt.

Der var ingen spørgsmål til regnskabet, som derefter blev godkendt.

Om Askov Højskole fortalte Morten Kvist, at økonomien er trængt. Det var op til efterårsmødet genstand for omtale i Børsens Nyhedsmagasin og TV2-nyhederne. Der er skåret helt ind til benet, så der næppe kan spares yderligere uden at forringe selve skolearbejdet. Derfor er skolen begyndt en proces med formulering af et helt nyt grundlag, hvor det basale ved højskolen er kendetegnet ved den historiske dimension, modernitet/aktualitet samt hånd/krop. Der blev stillet spørgsmål til Morten Kvist om fortsat eksamensfrihed og mulighed for medvirken til skolens genrejsning. Forstanderen bekræftede. Der blev også spurgt til højskolens profilering. Er det idræt, der skal satses på, eller er tiden måske løbet fra højskolen?

Endelig blev der spurgt til økonomien, som er meget belastet af gammel gæld og faldende elevtal.

Bo Karlshøj Riis orienterede om arbejdet i elevstøttefonden, der i det forløbne år har uddelt to legater på samlet 6200 kroner på baggrund af ni ansøgninger.

Allerede før generalforsamlingen havde Rakel Jacobi givet en fyldig orientering om virksomheden i den gendannede Askovkreds i Århus, og derfor fandt forsamlingen det ikke påkrævet med en gentagelse.

Der var ikke indkommet forslag til generalforsamlingen, og bestyrelsens forslag om uændret kontingent på 80 kroner blev vedtaget uden debat.

Da der i årets løb var udtrådt flere bestyrelsesmedlemmer end der var suppleanter, skulle generalforsamlingen vælge fem bestyrelsesmedlemmer - tre for de normale tre år, og to til de

ledige pladser med to år tilbage af valgperioden. Det lykkedes kun forsamlingen at opstille fem kandidater, som alle blev valgt. Dermed er der ingen suppleanter for det følgende år.

Valgt for tre år blev Uffe Tønning, Ringe, Pernille Ballebye, Århus og Poul Schou, København. Valgt for to år blev Kirsten Ramskov, Viby S. og Maibritt Gulbæk, Storvorde.

Som revisor genvalgtes Kirsten Milthers, Hinnerup og Ulla M. Kamp, Ringe, blev genvalgt som revisorsuppleant.

Foto udlånt af Jørgen Buch.

Askov Lærlinges Elevstøttefond

Beretning 1994/95

Af Bo Karlshøj Riis, formand.

Askov Lærlinges Elevstøttefond har haft et stille år med ialt 9 ansøgninger, hvilket er en stigning på 1 i forhold til det foregående år.

Ansøgningerne fordeler sig med:

6 til den lange vinterskole 1994/95

2 til den korte vinterskole 1995

1 til sommerskolen 1995 og

herudover ligger der 2 ansøgninger til den kommende vinterskole 1995 /96.

På grundlag af ansøgningerne blev der uddelt et legat på 4.200 kr. til den lange vinterskole og et legat på 2.000 kr. til sommerskolen.

Bestyrelsen har haft ét bestyrelsesmøde, hvortil Gudmund Busk Jensen fra Vejen Kommune dog måtte melde afbud på grund af længerevarende sygdom. Bestyrelsen var derfor, ifølge fondens vedtægter ikke beslutningsdygtig og konstitueringen fortsatte derfor uforandret med undertegnede som formand, Knud Peder Jensen som sekretær og Askov Højskole's kontor ved Ulla Jepsen som kasserer.

Bestyrelsen drøftede sidste års beretning og selv om ansøgetallet fortsat er lavt, var der enighed om, at der ikke skulle tages initiativer til at ændre den nuværende annoncering af fondens eksistens. Dette skete i erkendelse af, at fondens midler er begrænsede. Endvidere mener vi, at de perso-

ner, der virkelig har et højt ønske om at komme på højskolen og vil undersøge mulighederne, også finder frem til fonden, hvis økonomien er en hindring for optagelsen.

Det har således også været drøftet med højskolen, at den kan henvise til elevstøttefonden, hvis højskolen bliver bekendt med potentielle højskoleelever, hvor det kun er økonomien, som er en hindring.

Endvidere har der været en uformel drøftelse med højskolen om et samarbejde i de tilfælde, hvor hverken Askov Lærlinges Elevstøttefond eller højskolens egne fonde har tilstrækkelige midler til at sikre økonomien for et højskoleophold. Det primære må dog være, at elevstøttefonden selv kan yde legater til sine ansøgere, og til dette er det fortsat af stor betydning, hvad der kommer ind som gaver og nøglepenge. Derfor vil jeg slutte af med en stor tak for den støtte, som i år har været af samme størrelse som afkastet af fondens samlede formue.

Elevstøttefonden

Regnskab 1/10 1994 - 30/9 1995

Indtægt:

Kassebeholdning ved årets begyndelse		kr.	12.829
Medlemsbidrag	kr.	3.399	
Nøglepenge	kr.	600	
Obligationsrenter	kr.	4.500	
Udtrukne obligationer	kr.	8.000	
Renter	kr.	33	kr. 16.532
			<hr/>
Balance		kr.	29.361
			<hr/>

Udgifter

Udbetalt legater		kr.	6.200
Købt obligationer		kr.	14.092
Depotgebyr		kr.	156
Frimærker		kr.	37
			<hr/>
		kr.	20.485
Kassebeholdning ved årets slutning		kr.	8.876
			<hr/>
Balance		kr.	29.361
			<hr/>

Balance pr. 30/9 - 1995

Aktiver:

Obligationer:			
8% Nykredit 3C.2026	kr.	18.000	
10% Danske Stat S 1999	kr.	29.000	kr. 47.000
Unibank, kto 7320-631-288			kr. 8.876
			<hr/>
		Kr.	55.876
			<hr/>

Askov Lærlinges regnskab

1/10 1994 - 30/9 1995

Resultatopgørelse:

Budget
1.000 kr.

Indrægter:

1	Medlemskontingent tidl. år	80			
521	Medlemskontingenter	å 80,00	41.680		
130	Medlemskontingenter	å 40,00	5.200	46.960	52
	Trøjesalg			2.046	0
	Renteindtægt			48	0
	Diverse indtægter			<u>110</u>	<u>0</u>
				<u>49.164</u>	<u>52</u>

Udgifter:

	Årsskriftet		18.835		24
	Kontorhold		423		1
	Tryksager		8.829		5
	Reg. beholdn. af trøjer		1.680		0
	Porto		11.601		13
	Rejseudgifter		6.699		7
	Repræsentation		0		1
	Diverse udgifter		<u>644</u>		<u>0</u>
			<u>48.711</u>	<u>48.711</u>	<u>51</u>
	Overskud			<u>453</u>	<u>1</u>

Balance:

Aktiver:

	Kasse			0	
	Bank			30.668	
	Giro			653	
	Beholdning af trøjer			<u>1.680</u>	
				<u>33.001</u>	<u>29</u>

Passiver:

Skyldig Centraltrykkeriet 4.286

Egenkapital:

	Saldo pr. 1/10 - 1994		28.262		28
	Overskud		<u>453</u>		<u>1</u>
			28.715	<u>28.715</u>	
				<u>33.001</u>	<u>29</u>

Regnskabet er revideret og fundet i overensstemmelse med bilagene.

Askov den 14/10 - 1995. Niels-Erik Jørgensen. Kirsten Milthers.

Askov Højskoles regnskab

Resultatopgørelse for perioden
1. januar til 31. december 1994.

Resultat
1994
1.000 kr.

INDTÆGTER:

Statstilskud 6.648
Skolepenge..... 7.075
Øvrige indtægter 3.840
17.563

UDGIFTER:

Undervisning:
Lærerlønninger 4.317
Andre..... 1.275
5.592

Bygninger:

Prioritetsrenter 1.650
Leje af lokaler 0
Vedligeholdelse 1.288
Varme, lys, rengøring 2.066
Andre 253
5.257

Kostforplejning:

Bespisning 3.878
Andre 391
4.269

Administration:

Kontor, incl. løn 1.183
Andre 672
1.855

Øvrige udgifter:

Renter iøvrigt 307
Andre 54
361

UDGIFTER IALT: 17.334

RESULTAT FØR

AFSKRIVNING 229

Afskrivninger:

Afskrivninger 1.163
Henlæggelser 0
1.163

ÅRETS RESULTAT ..... - 934

Balance pr. 31. december 1995

AKTIVER: 31/12 1994

1.000 kr.

Omsætningsaktiver:

Likvide beholdninger 40
Værdipapirer 0
Debitorer 729
Varelaget 369
1.138

Anlægsaktiver:

Inventar/udstyr undervisning 163
Inventar kostafdeling 248
Ejendomme 43.745
44.156

AKTIVER I ALT 45.294

PASSIVER:

Gæld:

Kortfristet gæld 3.995
Langfristet gæld 23.227
27.222

Henlæggelser:

Olivia Holm-Møllers Billeder 19
Udstyr, Møllen 2
Fengers Hus 43
Bibliotek 0
64

Egenkapital:

Saldo pr. 1/1 1994 ..... 18.955
Kapitalbevægelser ..... - 13
Årets resultat ..... - 934

Egenkapital i alt 18.008

PASSIVER IALT: 45.294

Medarbejdere på Askov Højskole

Bartelsen	Ejvind	havemand
Bojesen	Lars Bo	lærer (orlov)
Bose	Hiralal	lærer
Buch	Jørgen	lærer
Bukdahl	Joan	kontor
Byriël	Eva	kontor
Christensen	Laila	kontor
Christensen	Thormod	lærer
Cour	Inger Marie la	lærer
Cour	Kristian la	lærer
Frandsen	Agner	lærer
Frost	Els	køkkenmedhjælper
Germann	Karen Marie	køkkenchef
Gjeddebæk	Morten	lærer
Hansen	H.C.	lærer (orlov)
Hansen	Rineke	lærer
Hansen	Vagn	lærer
Henningsen	Ulla	lærer
Holdt	Inger	rengøring
Jensen	Knud Peder	lærer
Jensen	Svend Åge	varmemester
Jepsen	Ulla	bogholder
Jørgensen	Margit	køkkenassistent
Kolind	Lisbeth	lærer
Kongshøj	Leif	lærer
Korup	Kirsten	bibliotekar
Kvist	Anne Kirstine	lærer
Kühne	Tove	rengøring

Kvist	Morten	forstander
Larsen	Bent	altnuligmand
Nannberg	Irene	køkkenass. elev
Pertou	Anders	lærer
Poder	Frede	maler
Schöneberg	Tina	køkkenassistent
Toft	Inge	køkkenmedhjælper

Skolens styrelse:

Amtskommunaldirektør C. H. Dons Christensen (formand).
 Professor Gunnar Thorlund Jepsen
 Gårdejer Gudmund Busk Jensen
 Direktør Henning Mathiasen (næstformand).
 Gårdejer Hans Wenzel

FRA ASKOV LÆRLINGE:

Højskolelærer Marianne Poulsen
 Journalist Uffe Tønning

Den 28. november 1995 døde styrelsens formand Carl Henrik Dons Christensen. Han var en mand af ånd, og netop dette gjorde ham fri til at leve i verden og tage sig af dens anliggender.

Carl Henrik Dons Christensen arbejdede helhjertet og med stor myndighed for skolens bedste, og i den korte tid han nåede at være formand, lærte han os alle meget. Med hans død har Askov Højskole lidt et stort tab, og savnet er dybt.

Morten Kvist.

Elevlisterne

Vinterskolen 1994/95

- Jane Andersen, Bøgevej 17, 8300 Odder.
Kaare Birketoft, Grønlykkevej 15, 5000 Odense C.
Vita Cerniauskaite, Sautekio 12-806, Litauen.
Per V. Christensen, Vindingevej 8, 4000 Roskilde.
Thomas B. Christiansen, Damhusvænget 22, 2990 Nivå.
Carsten Dencker, Nørredamsvej 64, 3480 Fredensborg.
Jakob Elmose, Ålholmparken vej 7-14, 3400 Hillerød.
Kristian S. Fischer, Fr. Bajersgade 9, st. th., 8700 Horsens.
Zoltán Gábor, Lisznyai ntca 34-36, Ungarn.
Lone Hansen, Kaj Munksvej 37, st. mf., 8260 Viby J.
Johan Hellstrand, Islandshøjparken 69, 1-4, 2990 Nivå.
Tarvi Hirv, Maltagade 27, 2. th., 2300 København S.
Charlotte Jensen, A. Niensensboulevard 165, 2650 Hvidovre.
Flemming Møller Jensen, Vinkelgade 12, 1. tv., 7430 Ikast.
Jeanett F. Jensen, Følfodvej 148, 2300 København S.
Tina Jensen, Mølleparken 121, 7190 Billund.
Jørgen Johansen, Samsøgade 18, 2. mf., 9800 Hjørring.
Tove Jonassen, Kildeskoven 58, 7000 Fredericia.
Stephan Kahn, Fredericiagade 12 A, 3. tv., 1310 København K.
Karen Larsen, Thyregodsvej 10, 5210 Odense NV.
Karen Marie Larsen, Enighedsvej 3, 3500 Værløse.
Pernille P. Larsen, Bernhardpasset 12, 6000 Kolding.
Bodil Lassen, Langkærvej 38, st. mf., 8381 Mundelstrup.
Heiner Lützen, Hovedgaden 23, 6800 Varde.
Pernille Mackeprang, Rebekkevej 26, 2900 Hellerup.
Anne Marie Michaelsen, Mølleskovvej 7, 4370 Store Merløse.
Peter Munk, Randersvej 41, 8200 Århus N.
Liselotte K. Z. Nielsen, Løvparken 2 A, 4000 Roskilde.
Jeppe Nissen, Kjeld Langesgade 6, 3. tv., 1367 København K.
Jesper Nistrup, Dalvejen 90, 8600 Silkeborg.
Svend K. B. Nørbæk, Holsteinsgade 66, 4. d. 3., 2100 København Ø.
Hanne Stage Pedersen, Hesseløgade 19, st. tv., 2100 København N.

René Bo Pedersen, Hesselkær 39, 7100 Vejle.
Denis Peza, Lysholmalle 82, 4690 Haslev.
Mikkel Pilgaard, Edlevej 7, 2900 Hellerup.
Kis Rauff, Præstelunden 7, 7330 Brande.
Normunds Riekstin's, Berzu Iela-5, LV 4406 Stamerien.
Reesi-Reena Runnel, Hvedebjegvej 38, 8220 Brabrand.
Mads Rømert, Allikevang 11, 3450 Allerød.
Anne E. Standrup, Maltvej 4, tv., 6600 Vejen.
Michael Straarup, Vittrupvej 16, 6622 Bække.
Jens S. Sørensen, Grønhøjvej 6, 4200 Slagelse.
Simon Fester Thaysen, Tindbjergvej 2, 8600 Silkeborg.
Eik Thomsen, Sybergsvej 28, 7000 Fredericia.
Erik Thordsen, Pindesholm 12, 6440 Augustenborg.
Annika Thorsteinsson, Drosselvej 10, 7680 Thyborøn.
Katrín Tombak, Váike-Tahe 16-4, Estland.
Daniel Tonsgaard, Maltgade 27, 2. tv., 2300 København S.
Helene Vang-Lauridsen, Højgårdsallé 35, 2880 Bagsværd.
Daniel Vangsø, Albanigade 44, lejl. 31, 5000 Odense.
Signe Veber, Lundbyvej 15, 5700 Svendborg.
Nanna Wichmand, Skolebakken 91, 2830 Virum.
Katrine Wittrup, Vindeby Pilevej 15, 5700 Svendborg.
Frank Wium-Andersen, Provstindestien 5, 7500 Holstebro.

Vinterskolen 1995

Henriette Almvig, Tretommerparken 6, 8240 Risskov.
Lykke Lenna Andersen, Møllehusvej 11, 4653 Karise.
Peter Boyford, Rørmosen 314, 2990 Nivå.
Signe Seiring Bressig, Sdr. Viaduktvej 9, 4600 Køge.
Lene Brøgger, Stenledvej 5, 8400 Ebeltoft.
Joan Juul Christensen, Calvinsvej 30, 7000 Fredericia.
Katja Christensen, Rådhusgade 6B, 6200 Aabenraa.
Mogens B. Christensen, Aalborgvej 90, 9690 Fjerritslev.
Lars M. Christiansen, Odensevej 43, 5792 Årslev.
Hanne Elisabeth Elmer, Søndergade 1, 9870 Sindal.
Signe Flege, Tuborgvej 90, 2900 Hellerup.
Heidi Fræhr, Sandved 15, 1. tv., 6200 Aabenraa.
Hanne Marie K. Føns, Toftegårdsvej 12, 6070 Christiansfeld.
Søren Giver, Næssundvej 81, 9220 Ålborg Ø.
Thorkild Hanghøj, Vesterhavsgade 18, 7680 Thyborøn.
Anne Agerholm Hansen, Bøggildsvej 7, 5230 Odense M.
Bent C. Solhøj Hansen, Jernbanegade 77A, st., 4690 Haslev.
Janne Bejstrup Hansen, Slagkrogen 28, 5220 Odense SØ.
Søren Horstmann, Kirketoften 1, 5863 Ferritslev.
Torsten Krogh Iversen, Gimlesvej 1, 8600 Silkeborg.
Anders Tangaa Jensen, Løjtoftevej 291, 4900 Nakskov.
Anne Egelund Jensen, Bornholmsgade 4, 2 mf., 1266 København K.
Camilla K. M. Jensen, Kystvej 7, 5874 Hesselager.
Christen Seerup Jensen, Tietgens allé 84, st. th., 5230 Odense M.
Erik Møller Jensen, Bygaden 70, 8700 Horsens.
Jack Andry Jensen, Ringkøbingvej 31, 2. th., 8000 Århus C.
Laila Karlsen Jensen, Bredgade 45, 1., 8340 Malling.
Lise Kingo Jensen, Rødeledsvej 35, st. tv., 5700 Svendborg.
Mariann Jensen, Padborgvej 26, 9900 Frederikshavn.
Poul Jensen, Vesterled 1A, 6900 Skjern.
Rikke Just, Gammelgårdsvej 14B, 2730 Herlev.
Jette Kragh, Kornvej 10, 7323 Give.

Esben Lau Kristensen, Gedskovvej 5, 5300 Kerteminde.
Christian Krog, Stubmarken 16, 2860 Søborg.
Anja Ruth Groth Larsen, c/o Birthe og Anker Koch, 2800 Lyngby.
Anne Wendelboe Lund, Sallingvej 24, 1. tv., 2720 Vanløse.
Bjarne Maagensen, Bådsmadsstræde 43, 1407 København.
Thomas Mogensen, Valmuemarken 13, 9690 Fjerritslev.
Ayar H. Hama Morad, Nyborgvej 119, 2. tv., 5000 Odense C.
Katrín Mürkhein, Kanepi 7-8, Estland.
Martin Nielsen, Langløkke 6, 6470 Sydals.
Annegrete Olesen, c/o Tove Bonnicsen, 4300 Holbæk.
Kristian Palm, Lykkeshøj 43, 8220 Brabrand.
Annette Pedersen, Næringen 52, st. mf., 8240 Risskov.
Hanne-Vibeke Pedersen, Sportsvej 9, 8600 Silkeborg.
Mette Pedersen, Møllervangen 132, 5800 Nyborg.
Peder Walther Pedersen, Nørregade 77, 8850 Bjerringbro.
Ulla Pedersen, Tagensvej 52A, vær. 113, 2200 København.
Peter Bech Petersen, Strandvejen 52, 5882 Vejstrup.
Søren Rasmussen, Krogen 2, 6230 Rødekro.
Lotte Refnov, Bredkæråsen 12, 3230 Græsted.
Trine Regin, Solbrinken 6, 2960 Rungsted Kyst.
Malene Rosenberg, Storegade 33, vær. 2, 6200 Aabenraa.
Kim Haugaard Skaarup, Brynhøjvænget 66, 8381 Mundelstrup.
Annemarie Slente, Hasseløvej 40, 4873 Væggerløse.
Lars Oll Søndergaard, Fabersvej 24, 8900 Randers.
Kristian L. Sørensen, Søvænget 5, 9370 Hals.
Peter A. H. Sørensen, G. A. Hagemannsvej 8, 3070 Snekkersten.
Erling Westh, Studiestræde 45, 1455 København K.
Egon Jensen Wulff, Frederikssundsvej 68 C., 2400 København NV.
Lars Østergaard, Vildsvinhøjen 13, 8800 Viborg.
Mikkel G. Østerrgaard, Guldborghaven 36, 9000 Ålborg.

Sommerskolen 1995

Pia Abildgaard, Søndergade 30, 1., 5000 Odense C.
Mrs. Rose Gifty Alormal, Ghana.
Henrik Rune Andersen, Odins Plads 10A, 3650 Ølstykke.
Allan Andreasen, Vejlbj Kirkevej 21, 7000 Fredericia.
Thomas Andreassen, Kalvehavevej 37, 3250 Gilleleje.
Jo Anker, Lagdalen 47 A, Norge.
Mrs. Mamaga Flower Atobo, Ghana.
Stephens M. Bakasambe, Teglgårdsvej 535 st. th., 3050 Humlebæk.
Jacob Bergmann, Høeghs Alle 8, 2820 Gentofte.
Mona Lisa J. Boysen, Gl. Kongevej 38, 6200 Aabenraa
Morten Bødker, Vestergade 28, 3790 Hasle.
Inger Bøgh, Teglværksvej 1, 9500 Hobro.
Chr. Dons Christensen, c/o Dons Christensen, 6760 Ribe.
Iwona Czajko, ul. Grunwald 480/12, Polen.
Mr. Benjamin S. Datsomo, Ghana.
Mr. Newton H. Dutenya, Post Office Box 11, Ghana, West Africa.
Mrs. Mama Awo Etseku, Post Office 6, Ghana, West Africa.
Helle Frahm, Nørrevænget 1, 6933 Kibæk.
Lene Brogaard Frank, Morvads Alle 7, 8270 Højbjerg.
Mr. Edmund K. Gamedoagb, Ghana.
Magny Helga Glomnes, c/o L. Kristiansen, 6100 Haderslev.
Gunta Graudina, Laimdotas Iela 27-1, Letland.
Anna Lisbeth Grayston, Lyngvej 239, 3450 Allerød.
Majbritt Gulbæk, Tofthøjvej 18, 9280 Storvorde.
Anne-Gitte Hansen, Birkevænget 49, 3600 Frederikssund.
Bent Bräuner Hansen, Neksøvej 6, 7430 Ikast.
Jette Marianne Hansen, Kirkevænget 12, 6093 Sjølund.
Kirsten Hansen, Ørnsvigvej 14, 7130 Juelsminde.
Michael Barsøe Hansen, c/o S. Andersen, Lolland, 8200 Århus N.
Michael Hjorth, Søndergade 97, 1. tv., 8620 Kjellerup.
Anne Mette Hjortshøj, Elstedvej 148, 8520 Lystrup.
Ellen Holm, Pedersvej 76, 4600 Køge.

Niels Kristian Holm, Tothøjvej 10, 7400 Herning.
Karen Hornelund, Langedamsvej 9, 5500 Middelfart.
Rebekka Bildt Hultberg, Storstræde 12, 2620 Albertslund.
Inge-Marie Sand Højen, Klejtrupvej 12, 9500 Hobro.
Abdi-Rahman M. Iidle, Vestervangsvej 61, 2. lej., 8800 Viborg.
Miyoshi Itoh, 23 Yarai-cho, 162 Tokoy, Japan.
Astrid la Cour Jensen, Dyrehavegårdsvej 10, 5690 Tommerup.
Christian S. Jensen, Hessgade 3, 2., 5500 Middelfart.
Johnny Jensen, Bramstrupvej 15, 5230 Odense M.
Per Thatt Jensen, Vesterbrogade 22 B, 3., 8000 Århus C.
Aksel Juul, Hvidkildevej 101, 2400 København NV.
Tina Vissing Jørgensen, Buchvaldsgade 61 E st., t., 5000 Odense C.
David Muliika Kaggwa, Burmeistergade 15, st. tv., 1429 København K.
Inger M. N. Kristensen, Rosenhøj 23B, 1. tv., 8260 Viby J.
Ingrida Krogertaite, Saurio 13, Øsios 27-54, Litauen.
Lipita Kunigelyte, Sausio 13-os 7-126, Litauen.
Jens-Henrik J. Larsen, Munkebakke 14, 3230 Græsted.
Sanne Lindberg, Hellehuse 4, 4174 Jystrup.
Rasmus Loose, Kildedalen 28, 3400 Hillerød.
Charlotte A. Nielsen, Nordvangen 28, 7120 Vejle Ø.
Rika Oguro, Fælledvej 11, 5400 Bogense.
Anette Pedersen, Askærgårdvej 41, 6800 Varde.
Jørgen N. A. Petersen, Farmervej 2, 6600 Vejen.
Rasmus Henrik Petersen, Nørreskovparken 6, 6200 Aabenraa.
Camilla B. Rasmussen, Kirkebakkegårdsvej 3, 3540 Lyngge.
Trine S. Rasmussen, Lyngbyvej 85, 8472 Sporup.
Abdi Elmi Roble, Klingstrupvænget 29 st., 5230 Odense M.
Poul Schou, Hedemannsgade 3A, 2. tv., 2100 København Ø.
Mr. Benneth Soglohu-App, Ghana.
Tiina Strauss, NömmeTee 58, Estland.
Anete Sudmale, Dzintarv 89-19, Letland.
Nijole Svidinskaite, Karoliniskiy 42-245, Litauen.
Camilla N. Sørensen, Skårup Mellem 10, 5881 Skårup.
Morten Grøn Sørensen, Skelagervej 87, 2. tv., 9000 Ålborg.
Karin Thiel, c/o Grethe Nielsen, 2650 Hvidovre.
Lisa Thorup, Ved Amagerport 1, 5. tv., 2300 København S.
Sune Thorvildsen, Overgaden Oven Vandet 2, 1415 København K.
Neringa Ulbaite, Zemynos 8-12, Litauen.

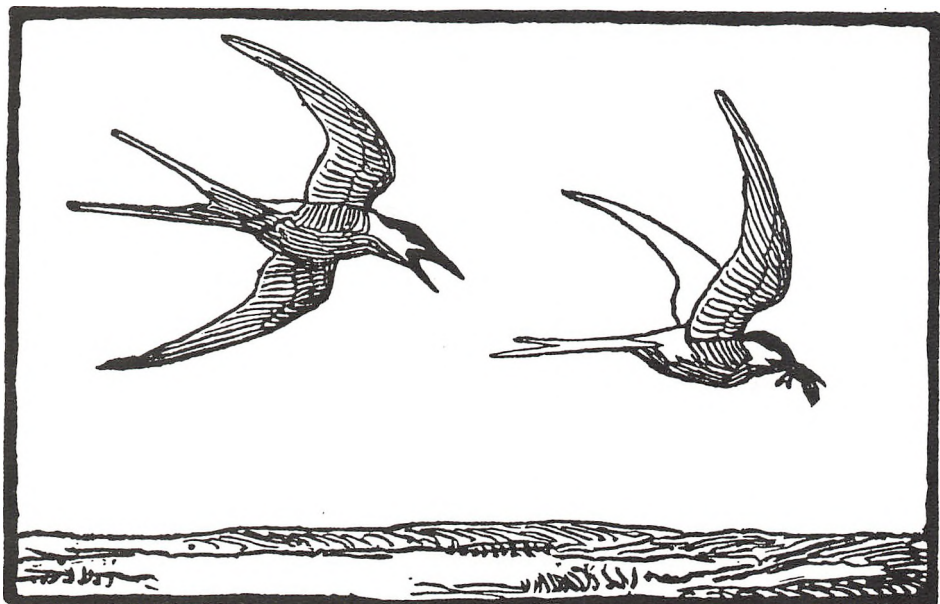
Ieva Vihmane, Spartaka Iela 11-59, Letland.

Petrova P. Viktorovna, Dresdenkaja 26-2, Rusland.

Mr. Nathan K. Walker, Ghana.

Mohammed Yacoubi, c/o Jesper Ottonello, 4600 Køge

Thyge R. Norbutt Zacho, Jupitervej 2, 9700 Brønderslev.

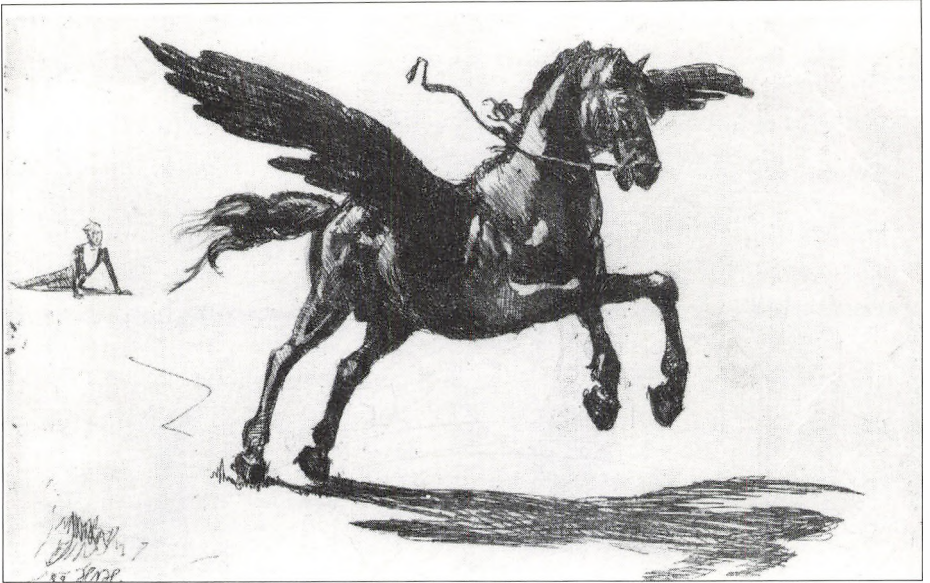

Johannes Larsen

Vor sol er bleven kold,
vi er i vintervold
og dunkle dage.
Men nu er nedgang endt
og håbet tændt -
ja, håbet tændt,
for nu er solen vendt,
nu kommer lyset og den lange dag tilbage.

Johannes V. Jensen

Fra Højskolens Grafiske Samling.

Sommermøde
d. 21.-23. juni 1996.

Efterårsmøde
d. 11.-14. oktober 1996.

Danmarks Pædagogiske Bibliotek

450004627836